

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Qvæst. I. De principiis essentialibus & physicis corporum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](#)

DISPUTATIO I.

De principiis & natura propria corporum.

Aristoteles 1. Physic. cap. 5. & 6.

Corpus considerari potest duplice.

Sicut Nos ab eo quod esse (inquit August. lib. 2. de morib. Manich. cap. 2.) novo nomine Essentiam vocamus; ita veteres, qui hac nomina non habebant, pro Essentia nominabant Naturam. Potest ergo considerari essentia corporis, vel physicè secundum partes ex quibus constat, vel quasi metaphysicè, prout per naturam propriè definitur. Quo vtroque modo ut illam considerem, dicendum mihi primò est de principiis Physicis, secundò de natura corporum.

QUÆSTIO I.

De principiis essentialibus & physicis corporum.

VNumquid tunc nosse arbitramur (ait Philosoph. lib. 1.) cum causas primas nouerimus, & principia usque ad elementa. Continet autem doctrina horum principiorum ex quibus dignoscitur corporum essentia, quinque capita. Primò in communi quid & quotuplex illud sit: secundò sigillatim de materia, de forma, de priuatione, de composito substantiali.

SECTIO I.

De principiis physicis in communi.

Definitio principij in Communi.

Certum est primò, principium in communi (quod sine dubio latius patet, quam principium physicum) rectè definiri, *Est id primum unde aliquid est, vel sit, vel cognoscitur.* Dicitur primò, *id unde*, quia inter principium & principia necessaria est: aliqua connexio, vel ordinis, vel influxus, vel necessaria habitudinis ad aliud, vel consequtionis ab alio. Aurora dicitur principium diei ratione ordinis; ignis ratione influxus principium est caloris; præmissæ sunt principia conclusionis propter consequtionem; priuatione est principium generationis propter habitudinem necessariam. Dicitur secundò, *unde aliquid est, aut sit, aut cognoscitur*; quia potest creata quilibet res habere triplex esse: primum est à parte rei in factō esse, habetque principia compositionis, unde aliquid est: secundum est esse à parte rei in fieri, habetque principia generationis, unde nimirum aliquid sit: tertium est esse obiectuum, habetque principia cognitionis, unde aliquid cognoscitur. Recta igitur est principij definitio, quam proposui ex Philosopho 5. Metaph. cap. 1.

Conditiones requisi-
tes ad prin-
cipium.

Certum est secundo, duas conditiones necessariae requiri ad verum principium. Prima est ut connectionem aliquam habeat cum principiat, de qua satis dixi. Secunda est ut aliquo modo sit prius

A quām principiatum. Est autem prioritas quadruplices, temporis, naturæ, originis, & rationis. Tempore prius illud est, quod existit in aliquo instanti in quo nondum existit aliud: prius naturæ illud, à quo aliud dependet propter verum influxum. Prioritas originis in eo consistit, quod filius v.g. procedat à Patre, Pater autem non procedat à Filio: similiter quod Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio, Pater autem & Filius non procedant à Spiritu sancto. Prioritas rationis posita in eo est, quod unum concipi debet esse priusquam aliud concipiatur; sufficit autem ad rationem principij una ex illis prioritatis.

Cerum est tertio, principium latius patere, quām causam, ita ut omnis quidem causa sit principium, sed non omne principium sit causa, quia videlicet causa quilibet influxum dicit & dependentiam, quia non exiguntur à quolibet principio; sufficit enim ad illud, ut dixi, prioritas originis, aut etiam rationis. Vnde in diuinis persona producens principium est persona producta, sed non est causa, quamvis Greci Patres nomen etiam causæ usurpare inueniantur in latiori significazione, prout idem est cum principio. His positis de quidditate principij generatim sumpti, duplex de principiis physicis potest esse quæstio: primò, quid illa sint: secundò, quot sint.

§. I.

C *Principiorum physicorum propria definitio.*

D Ico primò. Principia physica rectè definitur. *Ea qua nec ex se mutuò, nec ex aliis, sed ex quibus omnia sunt.* Ita docet Philosoph. cap. 5. de solis agens principiis internis, que videlicet sunt de intrinseco conceptu rei; causa verò efficiens & finalis principia externa sunt: sed hæc definitio Aristotelica quædam habet difficultia, quæ vt euoluam.

Obserua primò, esse difficile in hac definitione, quomodo verum sit, quod principia nec ex se mutuò sunt, nec ex aliis; nam forma est ex priuatione, tanquam ex termino à quo; & ex materia, tanquam ex subiecto: materia item & forma definitur per genus, & differentiam, tanquam per principia sui esse. Deinde difficile etiam est, quomodo dicantur omnia ex illis fieri, posterior enim particula illa; *Ex*, non videtur eandem habere significationem, quam in prioribus verbis definitionis habuit; nam quando dicitur quod principia non sunt ex se mutuò, vel intelligitur quod non sunt ex se mutuò tanquam ex subiecto, vel tanquam ex partibus: atqui omnia non sunt ex principiis tanquam ex subiecto, vel tanquam ex partibus; corpus enim non est ex priuatione tanquam ex subiecto, aut tanquam ex parte.

Respondeo, principia nec ex se mutuò esse, nec ex aliis in eodem genere in quo sunt principia, cum ex ipsis in eo genere sint omnia: v.g. priuatione non sit ex alio termino à quo priuatione, & omnia sunt ex priuatione, tanquam ex termino à quo: materia non sit ex alio tanquam ex subiecto, & ex ea ut subiecto sunt omnia. Idem dico de forma, ex qua ut termino ad quem sunt omnia.

Obserua secundò, difficultatem in ea definitione præterea esse, quomodo illa esse possit bona, cum nequeat applicari singularibus principiis; non enim dicere licet: Principium physicum est illud, quod nec ex se mutuò, nec ex aliis, &c. & tamen omnis definitio naturæ universalis si bona

Prima diffi-
cultas.

Secunda
difficultas.

bona sit, conuenit singularibus, v.g. hominis definitio, *animal rationale*, conuenit Petro.

Respondeo, definitionem hanc principiorum conuenire tantum principiis *in plurali*, & *collecti- nè*, non autem *in singulari*, & *distributivè*; nam alia definitiones traduntur distributivè, id est sine villa particula, quæ connexionem importet plurimum; & illæ possunt applicari singularibus sub vniuersali contentis, vt, *Homo est animal rationale*. Alia traduntur distributivè simili & collecti- nè, quando aliquam habent particulam qua connexionem importet plurimum; & haec non possunt applicari singularibus sub vniuersali contentis: v.g. haec definitio, *Coniuges sunt qui matrimonio sunt inuicem iuncti*; non potest applicari vni contigi. Definitio principiorum, quam proposui, particula- lam habet, quæ plurimum collectionem importat, vnde nec singularibus principiis potest applicari. Posset autem principium in singulari definiti, *Est id primum, ex quo est, vel si corpus naturale*.

Obserua tertio, Aristotelem merito dixisse, principia illa physica manere semper, quia nulla est mutatio substancialis, in qua non reperiuntur materia, forma, priuatio. Deinde dixisse, quod illæ sunt prima contraria, non quidem omnia, sed formam tantum & priuationem; quia cum ad oppositionem priuationam reuocari possit alia qualiter oppositio, merito dicitur prima oppositio, & prima contrarietas.

Prima ob- testio. Obiicitur primò, definitionem illam allatam etiam conuenire elementis, quæ non sunt ex se mutuè, nec ex aliis in eodem genere elementi, sed ex illis omnia sunt: imò illam causis quoque finali & efficienti conuenire.

Respondeo, elementa fieri ex se mutuè, & ex aliis, quia sunt ex sua materia ut ex subiecto, & ex se inuicem; nam ex aqua ut ex subiecto fit aer. Neque omnia ex ipsis sunt, quia ignis fit, & non fit ex omnibus elementis. Denique conuenit hac definitio causa finali, aut efficienti, cum particula, *Ex*, non designet aliquid extrinsecum, sed intrinsecum; cause vero finalis & efficientis sunt extrinsecæ ipsi effectibus.

Seconda ob- testio. Obiicitur secundò, materiam primam & formam materialem habere partes ex quibus compo- nuntur: ergo illæ sunt ex principiis; nam materia, & forma sunt principia compositi, quia sunt eius partes: ergo partes materia & forma sunt illarum principia.

Respondeo materiam, & formam fieri quidem ex partibus integralibus, non autem ex partibus essentialibus: partes integrantes vocantur, quarum unâ sublatâ tollitur integritas compositi, sed non destruitur conceptus quidditatus; vt si praescindatur Petro manus, erit tamen semper idem Petrus, sed non omnino manens. Partes essentiales dicuntur, quarum unâ sublatâ tollitur conceptus rei quidditatus, v.g. sublatâ homini anima, non manet homo. Principia physica corporum sunt partes essentiales, non autem solum integrales.

Tertia ob- testio. Obiicitur tertio, Priuatio fit ex forma tanquam ex termino à quo; & ipsa est terminus à quo: ergo principia sunt ex aliis etiam in eo genere, in quo sunt principia.

Respondeo distinguendo antecedens: priuatio fit ex forma tanquam ex termino à quo priuatio, negatur; tanquam ex termino à quo positio, concedo: priuatio autem est terminus à quo priuatuus.

A

§. II.

Numerus principiorum physicorum.

B Nilla ferè fuit inter veteres Philosophos con- trouersia vel obscurior, vel celebrior, quāni- ista de principiorum numero, adeò ut tradit. Iamblicus lib. de myst. & Egypti. §. 39. scripta esse à Mercur. Trismeg. hac de re voluminum viginti millia, imò & triginta millia, vt refert Menetetus. Milli po- ea quæ tradidit Aristoteles, & præsertim post ea, quæ fides edocet, parum superest in hoc toto ne- gocio, quod vel disputetur, vel dubitetur.

Dico secundò, principia generationis substan- tialis tria rectè poni ab Aristotele, materiam, for- mam, & priuationem; principiæ vero compositionis esse solùm duo, materiam & formam. Duas assertio habet partes, quas priusquam explicem,

C Obserua primò, sententias omnes veterum de principiis rerum commode reuocari posse ad clas- ses quatuor. Prima eorum est, qui nullum esse vo- luere principium: secunda posuit unum tantum: tercia posuit plura, sed finita: quarta voluit illa esse infinita, vt referunt August. lib. 8. Ciusit. Theodo- reter. initio lib. 2. de Gracanici affectionib. Plutarch. lib. 1. de placitis Philosoph. cap. 3. Picus lib. 1. Exa- minatio, cap. 6.

Primo enim Xenophanes, Melissus, & Patme- nides volebant omnia esse unum immobile, quod finitum esse volebat Parmenides, Xenophanes verò infinitum; sublatâ vero mutatione, auferri ne- cessè est illius principia. Quamvis probabile sit intellexisse illos, quod hoc principium esset Deus, appellatus saepe à veteribus Philosophis θεός, vniuersum, vt docet Enigub. lib. 3. de perenni Phi- losoph., quia, vt rectè dixit Ansel. in Monol. *Omnia effeta in Deo sunt, non quod in seipsis sunt, sed quod idem ipse est*.

Secundò, alij cum scirent unitatem esse radice rerum omnium, vt ait Trismegistus, sic etiam unum volebant esse omnium rerum principium; sed non conueniebat inter eos, quodnam illud esset, vt refert Theodore. lib. de mater. & mundor. volebat nimis Pherecides illud esse terram; Thales malebat illud esse aquam; Anaximenes aërem; Heraclitus ignem. Omnium autem imperitis- sum Gnostici apud Epiphanium volebant, tene- bras esse principium rerum vniuersarum.

Tertio delirarunt alij turpissimè plura ponentes principia finita: Zarethus v.g. Chaldeus lucem & tenebras, Hippus aquam & ignem; Oenopides ignem & aërem; Empedocles litum & amicitiam, quod vellet elementa omnia luce regnante dirimi ad rerum procreationem, ac rursum dominatu amicitiae congregari; Pythagoras numerum denarium, & par ac impar; Plato menem, ideam, materiam; alias vero ponere malebat, unum, magnum & parum.

D Quartò denique Leucippus, Epicurus, & Democritus volebant principia rerum omnium esse infinitas atomos infectiles & solidas, sicut ex literis vigintiquatuor omnium existit dictiōnum varietas. Eas autem atomos vocabant illi ταταροσπιαι, omnium rerum semen: quam senten- tiā noui quidam scioli recoquere non verentur aduersus Aristotelem solis armati atomis, contra quos sapius infra erit dicendum.

Obserua secundò, longè sapientius, & felicius rerum principia indagasse Aristotelem, cuius do- ctriñam omnem pronunciatis quatuor complecti principiis, posse videor, quæ habetur cap. 6. textu 50.

Assertio.

Sententia
veterum in
clases qua-
tuor.

THEODOR

Primo

96 Philosophiæ Peripateticæ Lib. II. Disp. I.

Primiū enim certum est, & cæcis ipsis perspicuum, dari veram mutationem, tum substantiale, tum accidentale; patet enim quod ignis sit ex ligno, & quod partes ex albo fieri potest niger. Mutationis substantialis appellatur, cum aliquid materiæ sic aduenit, ut substantiam rei destruit; accidentalis cum substantia rei non destruitur. Dari autem mutationem substantiale, negant noui discipuli Epicuri, quos in sequentibus impugnabo.

Secundū. Recētum eriam est, quod ex nihilo nihil potest fieri naturaliter, ex nihilo videlicet subiectū; nam ex nihilo sibi sunt omnia quæ sunt; ita enim erant antequam fierent.

Tertiū. Docet Philosophus, numerum principiorum debere colligi ex mutatione substantiali per analogiam ad mutationem accidentalem, sicut enim quando lignum sit calidum ex non calido, tunc requiruntur, calor qui producatur, subiectum in quo producatur, priuatio caloris, quæ in ligno præcedat; sic quoties ex ligno sit ignis, requiruntur tria, calor qui producitur, subiectum in quo producitur, priuatio forma ignis, quæ præcedit.

Quartū. Sequitur ex his, duo esse principia compositionis, id est necessariò componentia corpus, materiam & formam; tria vero generationis, id est sine quibus generatio in ratione mutationis substantialis nequit intelligi, materiam, formam, & priuationem. Nominis *materiæ*, intelligitur substantia imperfecta, indifferens ad omnem formam, & ad omnem pulchritudinem, *ἀχερ*: nomine *forma* significatur substantia imperfecta, quæ ornamentum est, & pulchritudo ipsius materiæ, cum qua faciat tale corpus: nomine *priuationis* intelligitur formæ parentia in materia: nomine autem *generationis substantialis* intelligitur transitus formæ à non esse ad esse in subiecto. His positis,

Ratio altera
nonis. Ratio cur tria sine principiis generationis, est quia illa sunt principia, quæ sunt de intrinseco conceptu generationis, & ex quibus sit generatio; sed tria necessariò concipi debent quoties concipiatur, & sit generatio; nam concipi nequit fieri aliquid, quin intelligatur subiectum in quo sit, res *qua* sit, & non esse illius præexistens. Deinde compositum sit ex materia, ex forma, ex priuatione, quod ad rationem principij requiritur necessariò; nam agens ingreditur duntaxat conceptum generationis tanquam id *à quo* sit; finis autem tanquam id *propter quod* sit: ergo tria sunt principia composita in fieri, & duo principia eius in facto esse.

Prima obiec.
tio. Obiicitur primū, formam non esse principium generationis, quia principium generationis est prius generatione; sed forma non est prior generatione, cum sit eius effectus: ergo non est principium. Deinde si forma esset principium, quia est terminus ad quem, compositum cum sit principialis terminus ad quem, erit etiam principium. Denique generatio formæ non sit ex ipsa formâ; generatione enim via est & principium formæ, cum forma fiat per generationem, non autem generatio per formam; ergo forma non est principium generationis, immo si esset principium generationis, esset etiam principium sui ipsius, quia *quod est causa causa est causa causatis*.

Respondeo verum esse, quod generatio est prior in ordine executionis, quam forma, sed in ordine intentionis forma prior est quam generatio; nam id quod intenditur per generationem, est forma. Deinde nego, compositum esse principium generationis; nam generatio duplēm haber terminum ad quem; alter est formalis & immediatus,

A qui est immediatus per se distinctius generationis, & is est principium, quia includitur in conceptu generationis explicitè: forma est huiusmodi terminus ad quem, & propterea est principium. Alter est terminus totalis & vitiosus, qui scilicet non est distinctius immediate per se generationis, sed mediante termino formalis; & is non est principium, quia non includitur in conceptu generationis nisi consequenter tantum, & implicitè, supposito quod forma includatur; & huiusmodi terminus est compositum, quod propter nego esse principium. Denique fateor formam non esse principium generationis formæ, vi recte probat argumentum; sed esse principium generationis compositi, que distinguitur saltem formaliter à generatione formæ.

Obiicitur secundū. Vno tam est intrinseca secunda obiectio: quod: ergo illa est tertium principium compositionis. Deinde quantitas & qualitates tam requiruntur in materia, ut fiat generatio, quam ipsa priuatio: ergo non minus sunt principia, quam priuatio. Idem dico de approximatione agentis & passi.

Respondeo, vniōnem esse unum principium cum forma, quia est ratio principiandi formæ. Ex principio autem & ratione principiandi non sunt duo principia, sed unum; sicut agens & actio non sunt duas causæ. Idem dico de quantitate, de qualitatibus, & subsistentia, quæ non sunt principia distincta à materia, quæ connaturaliter illas exigit ut sit principium, id est illa sunt principium cum materia. Approximatio quoque agentis & passi non est principium, quia non est id ex quo est generatio; sed necessaria est ut conditio: priuatio autem est id ex quo.

Obiicitur tertius. Ideo priuatio est principium, Tertia obiectio: quia est terminus à quo, sed forma corrupta est iactio. & quæ terminus à quo: ergo illa est quæ principium.

Respondeo distinguendo maiorem; ideo priuatio est principium, quia est terminus à quo, sine quo generatio non potest concipi, & quia est necessarius ad generationem, concedo; quia est terminus à quo non necessarius ad omnem generationem, & sine quo generatio potest concipi, nego. Priuatio est terminus à quo ita necessarius ad omnem generationem, ut sine illa nulla possit concipi generatio; forma vero corrupta non requiritur ad omnem generationem, quia si forma ignis prodiceretur in materia nuda, vera esset generatio, n. tamen vlla esset forma corrupta.

S E C T I O II.

De materia prima.

Aristoteles 1. Physic. cap. 1.

E Primum principium corporum materia est, theatrum generationum omnium & corruptionum; fundamentum & prima basis totius esse corporei; penè nihil, & totum esse; de nihilo facta, ut de nihilo nihil fiat; nihil habens, & omnia ex se promens; quam ignorando cognosci, & cognoscendo ignorari recte asserit Augustinus lib. 12. confess. c. 5. De illa vero quæcumque possunt disputationi, ea video ad quatuor capita reuocari debere. Primum est *existentia* materiæ prima: secundum propria eius *quidditas*, & praesertim, quomodo sit potentia: tertium *separabilitas* eius, & *conservatio*: absque omni forma: quartum *proprietates*.

§. I.

Quæst. I. Sect. II. de Materia prima.

97

S. I.

Existencia materia prima, & eius definitio.

Probatur
dari mate-
riam.

Certum est primò dari materiam aliquā primam in rebus corporeis, que sit pars compositi naturalis, & subiectum primum mutationis substantialis, quo nullum aliud sit prius. Rationem afferit Philosophus, quia quoties datur transmutatio unius corporis naturalis in aliud corpus, ligni v.g. in ignem, necessariò manet aliquid subiectum commune sub utroque termino: illud est materia prima, id est subiectum, quo nullum sit prius, alioquin daretur processus in infinitum, si quolibet subiecto daretur prius, & prius in infinitum ergo datum materia prima. Probatur maior, quia si ex re corrupta, v.g. ex ligno, quod in igne mutatur, nihil remanet, omnis corruptio est annihilationis, & communis productio est creatio, quia fit ex nihilo subiecti; vel certè transubstantiatio est, quia est conuersio totius unius substantiae in aliam, qualis reperitur in sanctissimo Eucharistia: Sacramento: hoc autem utrumque absurdum est. Deinde dispositiones quæ inducuntur ab agente in subiectu destruendum, non debent destrui priusquam producatur forma; si autem subiectu destrueretur, destruiri deberent omnes illæ dispositiones, quæ sine subiecto non possunt manere: igitur necesse est vt maneat subiectum aliquod. Denique in nutritione, cùm cibus conuertitur in viuens, vel aliquid cibi remanet, vel nihil: si nihil manet, non est ergo utilis comedio; si aliquid manet, illud non est totus cibus, alioquin nulla fieret conuersio in substantiam viuentis: ergo illud quod manet, est pars aliqua cibi, quæ vocatur materia prima: ergo patet dari materiam primam.

Dices primò cum Atomistis recentioribus, probati quidem illis argumentis existentiam materiæ primæ, posito quod detur in rebus mutationis substancialis, id est productio nouæ formæ substancialis, & compositi substancialiter diuersi; sed hanc veterem esse, ac obsoletam & rancidam Philosophiam, quæ hactenus nimis credula persuaderi sibi hoc permisit ab Aristotele: aliam longè mentē esse nouorum Philosophorum, quibus restituti tandem sunt oculi: enim solis credunt & certis experientiis, negant enim ullā esse informem materiam, ullam formam præter animam rationalem, ullam esse in rebus mutationem substancialem, sola esse in rebus corporeis quatuor elementis substancialiter omnino simplicia, ex quorum varia combinatione secundum atomos omnis existat diversitas, quæ cernitur in corporibus, eo modo quo ex litteris viginti tribus innumerabilis vobum omnium varietas coalescit. Ita noui sciolii, quibus

Respondeo, mutationem substancialem negari à nemine posse, qui oculos & mentem habeant, vt ostendam suo loco: existentiam formarum substancialium, & differentiam essentiale inter corpora esse adeo perspicuum, vt cæci etiam ipsam videant, vt probabo sect. 3. vbi commentum hoc noua Philosophia continet falsitatis. Nū satis mihi est dicere, non posse materiam primam esse quatuor elementa, ex quibus constant omnia mixta, sed neque, vt volunt Chymici, tria illa quæ vocantur elementa chymica, mercurium, sal, & sulphur. Primò, quia sequeretur, nullum esse mixtum, quod non sit ens per accidens; conarrant enim mixta omnia ex rebus complexis, & generum diuersorum, qui proprius est character entis per accidens; omnia enim elementa completa sunt in suo genere, vt patet: ergo si ex illis realiter constat mixtum, illud est ens per accidens. Secundò in omnibus elementis dantur formæ substanciales, cùm unum elementum in aliud transmutetur, sit enim ig-

R. P. de Rhodes curf. Philosoph.

Agnis ex aëre, aëris ex aqua: ergo præter elementa datur subiectum aliquod prius, quod commune sit omnibus elemenis. Antecedens negant Atomistæ, quorum tota, ni fallor, euertetur noua Philosophia, probatis formis substancialibus; quod præstabatur sect. 4. & tract. 3:

Dices secundò, sequi ex superius data ratione, quod aliquid maneat; sed non sequi, quod maneat euafic. Secunda

Contra enim istò, quia si illud quod remanet, non esset substancialie, sequeretur, omnem mutationem substancialiem esse transubstantiationem; nam esset mutatio totius substancialæ corruptæ in totam substancialm productam; hoc autem est esse transubstantiationem. Deinde illud quod non presupponit subiectum prius, non potest esse accidens; illud quod remanet, non presupponit subiectum prius, ergo non est accidens.

Cerrum est secundò, materiam primam rectè definiiri. *Etsi subiectum primum, ex quo inexistente aliquid fit non per accidens, & in quod ultimum, cum quid corrumpitur, resolutur. Vel breuius, Etsi subiectum primum uniuscuiusque.*

Ita tradit Philosophus texu 82. Dicitur enim primum subiectum, quia recipit & sustentat tum formam, tum accidentia, quæ prima basis totius corporis. Dicitur deinde subiectum primum, vt excludatur materia secunda, quæ scilicet habet etiam dispositiones accidentiales præter materialiæ; ita enim intelligitur subiectum primum vt sit incompletum;

C nam Angelus est subiectum suorum accidentium, sed completum. Dicitur tertio, subiectum uniuscuiusque, quia nullum est corpus, quod non habeat materiam, per quam vel recipiat formam, vt in homine; vel sustentetur, vt in aliis compositis. Dicitur quartò, ex qua inexistente aliquid fit, quia est vera pars

componens corpus naturale, & in eo manens post transacta generatione, priuatio autem non manet; causa vero efficiens non est id ex quo, sed id à quo. Dicitur quintò, non per accidens, quia ita est pars componens corpus, vt ea fiat ens per se, non ens per accidens, quale fit ex albedine & subiecto. Denique dicitur, & in quod ultimum, si quid corrumpitur, resolutur, vt distinguitur ab elementis, in quæ resolutur mixtum, sed non ultimum. Ex qua definitione,

D Colliges primò, materiam primam esse substancialm, esse incompletam, esse pattern essentiale compositi physici. Que tria sequuntur ex eo, quod materia sit subiectum primum.

Colliges secundò, quo sensu Plato materiam vocauerit *magnum, & parvum*; quia modo sub nobili, modò sub ignobili forma delitescit; vel quia omnia recipere potest, nihil autem agere. Dicitur ab eodem etiam *variae*, omnia continens, sinus, gremium, concepaciū, quod formas excipiat, sive atque. Dicin de à Platonicis materia dicta est *speculum formarum omnes quæ sunt idearum imagines recipiens, natura vixit, essentia imago, profundum cuiusque rei.* Materia est, inquit Plotinus lib. 4. enneade 2. *Protheus Homericus, fax prima vita, sive operum Dei despiciens.* Sed eximie omnino materiam illi appellabant, *essentia prima inanem umbram*, eo quod in natura nihil dissimilius Deo, quam materia; & nihil tamen similius. Quod vixitque argumentum video ingeniosè à multis Recentioribus esse traditum. Dissimilis vide licet Deo materia est, cùm Deus actus sit purus, incapax recipiendi aliquid in se; materia pura potentia, hoc unum habet quod aliquid recipiat. Deus est omnium entium primum; materia, vt dixi, fax est primæ vitæ. Deus totus splendor est & lumen *taupeum*; materia nihil est nisi tenebra, propter summam informitatem. Sed aliunde tamen non patet,

Tria predi-
cata mate-
ria.

I sunt,

Sunt in quibus Dei quædam imago materia est, quia Deus sedes est, basis & fundamentum, in quo recumbunt omnia, ut ait Dionysius: materia basis & receptaculum est commune omnia formarum, ut dixi ex Platone ac Platoniceis. Deus immutans omnia mutari sub se vider: in materia probris immutata omnes fiunt mutationes. Materia cognoscitur præsternit per negationes: Dei cognitionem, ait S. Dionysius esse summam eius ignorationem, & tenebras luminosissimas. Denique materia dici quodam modo potest omnia, & taliter nihil; unde à Synecdo appellata est *vñus*, sylva, propter formarum multitudinem, quæ ex ipsa educuntur. *Deum* Nazianzenus esse dicit *vñus omnia, & nihil rerum*.

*Materiam puram sit potentia
Quale sit Physica obiectio.*

EX definitione materiae, quam haecenus tradidi, sequitur propriam eius differentiam esse, quod sit potentia receptiva, tum formarum substantialium, tum accidentium. Difficultas igitur esse nunc potest, utrum materiam verè sit potentia, utrum essentia liter sit potentia, & deinde utrum sit pura potentia.

Affertio.

Dico primò, materiam esse potentiam passiuam, quæ licet vñica sit, rectè tamen diuiditur in receptivam, & sustentatiuam; in vniuersalem, & particularem, in substantialem, & accidentalem. Duas partes habet conclusio, quas vt explicem,

Triplex potentia.

Obserua primò, triplicem à Philosophis vulgo distingui potentiam: prima vocatur obiectiva, secunda passiva, tercia activa: & triplicem item actum, primum vocatur actus entitatis, secundus actus formalis, tertius effectus, sive operatio. Actus entitatis est actualitas rei, seu actualis rei existentia; actus formalis est forma præsupponens aliquod subiectum: actus effectivus est aliquid de novo produtum. Potentia respondens actui entitatis appellatur obiectiva, que est non repugnans rei ad existentiam, seu essentiam rei possibilis. Potentia passiva est aptitudo ad recipiendam aliquam formam. Potentia activa est vis effectiva alicuius. Materiam ergo appellari potentiam, non obiectivam, quia reverè existit; non actuam, quia non agit extra se, sed tantum intra se per emanationem producit suas proprietates; sed potentiam passivam, quia de se ita apta est ad recipiendas formas quilibet, ut secundum se non habeat ullam formam.

Triplex actus.

Ratio tota est, quia materia prima est subiectum primum; quod autem est subiectum primum, non habet in se ullam formam, alioqui daretur aliquid eo ulterius, subiectum videlicet huius formæ: ergo materia est potentia passiva.

Multiplex potentia materie.

Obserua secundò, potentiam materię tripliciter diuidi; primò enim alia est *vñiversalis*, alia *particularis*: *vñiversalis*, siue remota, est ipsa entitas materiae sola, quæ recipere potest formas omnes: proxima est entitas materiae, quæ per accidentia quædam disponitur ad aliquam formam. Secundò alia est *receptiva*, per quam materia recipit formam ut comprehendit suam, sive vnitur; & hanc potentiam materia exercet erga omnes formas: alia est *substantialis*, per quam materia formam impotentem per se subsisteret sine subiecto sustentat, & hanc potentiam materia exercet circa formas solidam materiales. Tertiò, potentia materiae alia est *substantialis*, prout recipere potest formas substantiales; alia est *accidentalis*, per quam potest recipere accidentia.

Ratio ergo cur vñica materia sufficiat ad omnes illas potentias, evidens est, quia sicut vna est poten-

tia visiva, quæ sufficit ad videndos omnes colores; vna intellectiva, ut cognoscat omnia entia; ita vna est potentia materiae, quæ sufficit ad omnes formas recipiendas: alioquin cum forma infinita possibiles sint, deberent etiam esse infinita potentia in materia.

Obiicitur primò. Non est major ratio cur materia dicatur recipere animam rationalem, quā anima rationalis dicatur recipere materiam: ergo materia non est magis potentia quā forma. Probo antecedens, quia id est materia dicatur recipere animam, quia illi vnitur, sed forma vnitur aequaliter materiae: ergo recipit materiam.

Respondeo negando primum antecedens; ratio enim cur anima rationalis non recipiat materiam, est quia illud dicatur recipere aliud, quod denominatur ab alio: illud vero dicatur recipi, quod denominatur aliud; v.g. sapientia dicatur in intellectu recipi, quia per eam intellectus denominatur sapiens, sapientia vero ab intellectu non denominatur intelligens. Anima denominat corpus, quod ab ea dicitur vivens; corpus vero non denominat animam, quae non dicitur corpore.

Si autem quæras, quid habeat speciale materia ut denominetur potius per formam, quā forma per materiam.

Respondeo rationem esse, quia materia ultimè per formam determinatur ad aliquem certum gradum essendi, cum de se sit indifferens; formam vero non determinari ultimè à materia ad certum aliquem gradum essendi, cum sit determinata ad ultimam speciem, etiamsi sit indifferens ad informandam hanc, vel hanc materiam.

Instabis, formam denominari subiectatam à materia.

Respondeo, denominationem hanc non esse petitionem à materia, sed ab ipsa informatione, seu receptione formæ in materia, quæ proprietate nullo modo denominat formam, sed tantum ab ea denominatur.

Obiicitur secundò, quando materia recipit aliquam formam, non est amplius potentia ad illam, quia tunc transit de potentia ad actum: ergo materia non est potentia.

Respondeo, potentiam significare posse primò aptitudinem solam ad formam, secundo aptitudinem simili cum carentia formæ. Potentia priori modo sumpta esse potest cum actu, inquit semper est cum actu; cum enim ambulo, maximè possum ambulare, quia tunc non amittitur potentia, cum actu illa exercetur. Materia ergo cum habet actu formam, maximè potentia est ad illam. Si vero potentia sumatur posteriori modo pro negatione formæ, certè illa perit adueniente actu formæ.

Obiicitur tertio. Si esset aliqua materia, quæ recipere non posset nisi formam ignis, alia vero quæ non posset recipere nisi formam aquæ, illæ materię specie different: ergo ad formas specie diuersas debet esse potentia specie diuersa.

Respondeo distinguendo consequentiam: ergo ad formas specie diuersas debet esse potentia specie diuersa, si respicatur illas formas tanquam actum adæquatum, concedo; tanquam actum inadæquatum, nego. Si esset materia vnicam tantum respiciens formam, illa forma esset actu adæquatus illius materiae, cum autem potentia specificetur per actus adæquatos, sine dubio illa potentia, quæ respicerent diuersas formas tanquam actum suos adæquatos, specie differenti: nunc autem, quia potentia materiae non respicit vnam formam tanquam actum suum adæquatum, non differt specie à potentia, quæ respicit alteram formam. Sicut sensus externi differunt inter se; quia respiciunt diuersa obiecta adæquata; se nisus

Prima obiectio.

Secunda obiectio.

Tertia obiectio.

sensus autem internus unus est qui illa omnia obiecta adæquat. In quo eodem sensu verum est quod potentia & actus adæquatus sunt in eodem genere.

§. III.

Vtrum materia prima essentialiter sit potentia.

Potentia illa prima, quam dixi propriam esse materiam, potest tripliciter illi conuenire: primò si sit differentia eius essentialis: secundò si sit accidentis metaphysicum, saltem ratione distinctum, & superadditum materia: tertio si sit accidentis physicum, ab entitate materiae realiter distinctum.

Affertio.

Dico secundò, materiam primam ita esse potentiam, ut differentia eius essentialis sit ratio potentiae vniuersalis, tum receptiva, tum sustentativa, tum substantialis, tum accidentalis. Ita docent cum S. Thoma p. q. i. omnes qui admittunt veras relationes transcendentales, de quibus dicam in Metaphysica.

Prima ratio. Ratio enim est primò, quia essentialis differentia materia est esse *primum subiectum vniuersiusque*: sed esse subiectum primum vniuersiusque, est esse potentiam vniuersalem, tum sustentatiuam, tum receptivam, tum substantialem, tum accidentalem: ergo potentia illa vniuersalis est differentia essentialis materiae. Probatur minor, quia esse subiectum non est aliquid absolutum, sed relativum ad id, quod recipitur in subiecto, ergo esse materiam est aliquid relativum, non absolutum.

Secondò. Si potentia esset aliquid superadditum materiae, daretur progressus in infinitum; si enim potentia sit accidentis materiae, vel materia per se ipsam recipit illud accidentis, vel illud recipit per aliud accidentis: si per se: ergo materia est potentia per se ipsam; si per aliud accidentis, iterum queram de isto, utrum materia per aliud accidentis illud recipiat; & ita progressus erit infinitus.

Tertiò. Illud est essentiale materiae, sine quo materia non potest adæquate concipi: sed sine potentia receptiva, & sustentativa, tum formarum, tum accidentium, materia concipi non potest adæquate: igitur potentia illa vtraque essentialis est materiae.

Obicitur primò. Illud non est essentiale materiae, sine quo potest concipi materia: sed sine potentia sustentativa potest concipi materia: ergo potentia sustentativa non est essentialis materiae. Probatur minor. Sine illo potest concipi materia ut materia est, sine quo potest fungi suo munere: sed sine potentia sustentativa fungi potest suo munere, cum sine illa constitutus corpus naturale: ergo materia potest concipi sine potentia sustentativa.

Respondeo distinguendo primam maiorem; illud non est essentiale materiae, sine quo materia potest concipi adæquate, concedo; sine quo concipi potest solum inadæquate, nego. Materia vero non potest adæquate concipi, quin concipiatur potentia sustentativa; quia ut concipiatur adæquate materia, debet concipi ut subiectum vniuersiusque: ergo debet concipi ut subiectum etiam forme materialis, quod est esse potentiam sustentativam.

Obicitur secundò. Illud non est essentiale materiae, quod potest ab ea separari, sed potentia separari potest à materia, nam postquam forma corrupta est, non potest manere amplius potentia materiae in ordine ad illam, arque adeò separatur: quod probo. Nam omnis potentia naturalis reduci potest ad actum per agens naturale: sed potentia ad recipientias formas corruptas reuocari non potest ad actum per agens naturale: ergo materia non est potentia naturalis ad formas corruptas.

Respondeo certum omnino esse, quod materia
R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

Aseruat potentiam ad formas corruptas, quia priuationem illarum dicit; priuatione autem dicit quandam aptitudinem in subiecto; imò si reproducerentur illa forma, sine dubio materia illas reciperet sine accidente superadditio. Postquam igitur forma corrupta est, potentia materia manet ad illam, quantum est ex parte materiae, non quantum est ex parte agentis productui talis forma; materia enim appetit manet ad recipientiam talem formam si ea producatur: quemadmodum oculus retinet semper potentiam videndi colorem corruptum, & rufum ille produceretur. Neque vero potentia illa frustra est, quæ reduci non potest ad actum ex defectu agentis; fatis enim est, quod ex parte ipsius materiae reduci possit ad actum. Denique non est verum, quod cuiuslibet potentiae passiva naturaliter respondere necessariò debeat potentia activa naturalis.

Obicitur tertio. Potentia est in praedicamento **Tertia obiectio.** qualitatis: ergo materia, qua substantia est, non est **actio.** essentialiter potentia; si enim potentia activa est accidentis superadditum agenti (nam calor distinguatur ab igne) quare similiter potentia passiva non erit aliquid superadditum subiecto. Confirmatur, quia prius est aliquid esse, quam esse causam: sed materiam esse potentiam, est materiam esse causam: ergo prius est materiam esse, quam esse potentiam.

Respondeo negando quod omnis potentia sit in praedicamento qualitatis, hoc enim verum non est nisi de potentia accidentalis, alioquin daretur processus in infinitum; si autem potentia activa distinguatur ab agente, non sequeretur infinitus progressus, qui sequeretur si potentia passiva distinguatur; nam materia recipetur unam potentiam per aliam, & iterum hanc per aliam. Ad confirmationem dico, prius aliquid esse quam sit causa in actu secundo; sed non esse prius quam sit causa in actu primo, seu quam sit principium causandi: potentia materiae est principium causandi materiae, id est non est aliquid prius, quam materia.

Obicitur quartò. Potentia & actus sunt in eodem genere: sed materia & accidentis non sunt in eodem genere: ergo materia non est per se potentia receptiva accidentium. Imò sequeretur materiam habere relationem transcendentalem ad accidentia, quod absurdum est, quia substantia est prior accidente.

Respondeo actum primarium & potentiam esse in eodem genere; actum vero secundarium, cuiusmodi sunt accidentia, & potentia, non esse in eodem genere. Neque absurdum est, quod materia relationem habeat transcendentalem ad accidentia tanquam ad terminum non ultimum; quia terminus ultimus forma est substantialis, propter quam recipiuntur accidentia.

§. IV.

Vtrum materia prima sit pura potentia.

Eteriam esse puram potentiam, est illam non includere in sua essentia ullum actum: si vero nullam includat formam, seu actum physicum, erit pura potentia passiva; si nullam includat actum metaphysicum, id est existentiam, erit pura potentia obiectiva. Difficilas igitur est primò, utrum materia in se nullam includat formam *corporeitatis*, quam inuehit Scorus: secundò, utrum non includat etiam existentiam, sed eam omnem sumat à forma; quod assertunt Thomistæ.

Dico tertio, materiam primam esse puram potentiam passivam, cui nulla forma *corporeitatis* coeva est, tribuens genericum esse corporis; sed non esse puram potentiam obiectivam, cum habeat existentiam

Affertio tritum membris.

I 2 proptiam

100 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. I.

propriam, non solum distinctam ab existentia formæ, sed etiam ab ea proflus independentem tanquam à causa, vel conditione. Tres partes habet conclusio.

Primam negant Averinæ, volens esse in quolibet corpore speciale formam, qua tribuat genericum esse corporis, cum alia forma deesse tale corpus specificè: Scotus, qui solis eam formam tribuit vienibus: Henricus Gaudentius soli homini: reliqui cum Philosopho & S. Thoma formâ illam corporeitatis reificiunt tanquam inutilem, in impossibilem,

Forma corporeitatis est inutilis.
Probatur, illam esse inutilem, quia nullum omnino conferre effectum formalem composito, quem non conferat alia quævis forma materiae adueniens; nam ex hoc præcisè, quod aliqua substantia intelligitur composita ex materia & forma, intelligitur esse corpus: sed quævis forma materiae adueniens facit compositum ex materia & forma: ergo quævis forma materiae adueniens facit corpus; qui tamen solus dicitur esse proprius effectus formalis formæ corporeitatis. In modo si ponereetur in lapide sola forma lapidis, sublata formâ illâ communis, lapis esset corpus, tum genericè, tum specificè: ergo illa forma inutilis est.

Est impossibilis.
Probatur quod sit etiam impossibilis forma tribuens esse genericum, non autem specificum, quia gradus genericus, & specificus non distinguuntur: sed si una forma tribuere esset specificum, altera genericum, gradus illi distinguetur etiam realiter; ergo impossibilis est forma tribuens esse tantum genericum, quæ dicitur corporeitatis. In modo, ut nuper dixi, si tolleretur forma hæc corporeitatis ab ipso lapide, manerer gradus specificus sublato gradu generico, sieque illi distinguenterentur.

Secunda pars alterens inesse materiae propriam existentiam distinctam ab existentia formæ, negatur à Thomistis, quibus non fauet S. Thomas, ut ostendunt Suarez, Vasques, Perierius, & Averius.
Prima ratio.
Probatur autem optimis, & clarissimis rationibus: primò enim id quod est realiter distinctum ab alio, habet existentiam distinctam ab alio: sed materia est realiter actu distincta à forma: ergo materia existentiam habet distinctam ab existentia formæ. Major probatur, quia rei existentia non est aliud quæ res ipsa, seu essentia ipsa in actu, id est actualitas rei; nec enim, ut alibi demonstratur, existentia est aliquid distinctum realiter ab essentia; sed illa eadem essentia, quæ prius erat possibilis, quādō est actu, vocatur existentia. Implicit ergo ut aliquid actu distinguatur ab alio, quin habeat existentiam distinctam ab existentia alterius; & implicit in terminis dicere, quod unum existat per existentiam alterius, à quotam actu distinguatur; quod enim actu distinguatur ab alio, habet actualitatem distinctam ab actualitate alterius: sed actualitas est existentia; ergo quod actu distinguatur ab alio, habet existentiam distinctam ab existentia alterius. Nam vero quod materia distincta sit actu ab ipsa forma, probatur, quia materia est pars corporis naturalis, & forma est altera pars: ergo distinguuntur inter se, alioquin totum compositum est ens simplex. Similiter materia est ens incompletum: ergo materia non constituitur in actu per formam, alioquin est ens æquè completum ac totam substantialia.

Secunda ratio.
Secundò, illa distinctas habent existentias, quæ producuntur per actiones distinctas; omnis enim actio terminatur immediatè ad existentiam: sed materia & forma producuntur per actiones distinctas, cùm altera creatur, altera educatur: ergo materia & forma diversas habent existentias. Confirmatur, quia eadem actione, qua res producitur, eius existentia producitur: sed essentia materia producitur actione distincta: ergo & eius existentia.

A Tertiò. Id quod presupponitur existere ante aliud, & est causa illius, habet existentiam distinctam ab existentia alterius: sed materia presupponitur existere ante formam materialem, & est causa illius: ergo materia existentiam habet distinctam ab existentia formæ. Denique sequeretur, materiam generari & corrupti ab agente naturali; nam illud generatur, quod accipit nouam existentiam per generationem. Sequeretur non esse materiam candidam in genito, quæ est in corrupto; perire enim materia pereunte existentia formæ: quid autem est corrupti, nisi amittere existentiam?

B Tertia pars afferit materiam habere propriam existentiam, sciam independentem ab existentia formæ: Habet existentiam, sciam independentem ab existentia formæ; cōtra Suarez, Molinam, Fonsecam. Probatur autem, quia si existentia materiae dependet ab existentia formæ, vel penderat ab ea ut causa formalis, vel ut à conditione: neutro modo est dependens: ergo nullo modo est dependens. Quod non penderat ab ea ut causa formalis, patet, quia existentia materiae, ut dixi, non constituitur per existentiam formæ; pura enim potentia non constituitur per actum: sed neque pendet ab ea ut conditione, quia effectus presupponens existentiam sua causa non paret esse conditio prærequisita ad illius existentiam: forma est effectus materiae: ergo forma non est conditio prærequisita ad existentiam materiae.

C Obiicitur primum. Datu formâ corporeitatis, saltem Prima obiectio in homine, si ratio corporis non potest homini prouenire à forma spirituali, quæ anima est: sed ratio corporis non prouenit ab anima spirituali: ergo datur saltem in homine forma corporeitatis. Probatur maior, quia id quod est spirituale ac indivisiabile, non potest conferre formalem effectum corporeum, & divisiabilem: sed esse corpus est effectus formalis corporeus & divisiibilis: ergo esse corpus non prouenit ab anima hominis. Deinde nulla est proprietas, quæ non emanat ab aliqua forma: quantitas est aliqua proprietas: ergo illa emanat ab aliqua forma; non potest autem emanare ab alia forma, quam à forma corporeitatis.

Respondeo, rationem corporis non posse quidem protinere à sola forma, vel spirituali, vel materiali, sed posse prouenire à qualibet forma, etiâ spirituali, hinc materia: quia esse corpus non est aliud quâm esse compositum ex materia & forma; qualibet autem forma iuncta materia facit huiusmodi compositum. Concedo nullam esse proprietatem actuam, quæ non emanet ab aliqua forma; proprietas autem sustentativa, cuiusmodi est quantitas, non emanat à forma, sed à materia.

E Obiicitur secundum. Illud, quod nihil est, nisi potest existentia, nullum includit proprium actu: pura potentia obiectio, nihil est nisi potentia existentia vero est actu: ergo materia, quæ pura est potentia, nullum includit in se propriam existentiam. Deinde ex duobus entibus in actu sit unum per accidens: sed ex materia & forma non sit unum per accidens: ergo materia & forma non sunt duo entia in actu. Denique id quod constat potentia & actu, est completem: ergo si materia proprium habeat actuum entitatum, erit completa.

Respondeo, materiam esse putam potentiam passum, quia nullum, ut dixi, actuum physicum includit; sed non esse puram potentiam obiectum, quia includit actuum metaphysicum, seu existentiam. Illud ergo, quod est pura potentia passiva, includit actualem existentiam, seu actuum metaphysicum; non includit actuum ullum physicum. Deinde verum est, quod ex duobus entibus in actu completo fit unum per accidens; ex duobus autem entibus in actu incompleto fit unum per se, quod certè fieri non potest nisi ex entibus in actu. Denique, quod constat

Quæst. I. Sec. II. de Materia prima. 101

constat ex potentia & actu physico, est ens comple-

tum; quod constat ex potentia & actu metaphysico,

non est ens completem, sed esse potest incompletum.

Obiicitur tertio. Forma materialis in suo esse

Tertia ob-
iectio.
pendet à materia: ergo multò magis materia in

suo esse pender à forma, quo inultò est priorior

quā materia, & magis actualis. Deinde sicut materia

est prior quā in forma in genere cause materialis, sic

forma prior est quā in materia in genere cause for-

malis. Denique forma est causa formalis compositi

secundūm aliquid ipsius compositi; non est causa

compositi secundūm formam, alioqui esset causa sui

ipsius: ergo est causa compositi secundūm materiam.

Respondeo concedendo quod forma materialis

pendet à materia; nego tamen quod materia pen-

deat à forma, quia licet materia sit minùs perfecta,

quā in forma, prior tamen est quā in forma; vnde im-

plicat ut pendaat à forma tanquam ab aliquo priori;

existet enim prius & posterius, quod implicat;

licet enim materia sit prior formā secundūm entita-

tem, forma tamen non est prior materia nisi secundūm

informationem; materia videlicet non aliter pèdet à

forma nisi secundūm informationem, & in genere

cause finalis. Quomodo autē possint causæ sibi esse

mutuò causæ, dicetur sequenti disputatione. Denique

nego illam maiorem; forma est causa compositi se-

cundūm aliquam partem compositi; est enim causa

compositi totius ut totum est, quod non est causare

aliquam partem compositi, sed esse partem cōpositi.

S. V.

An, & quomodo materia possit existere sine omni

forma.

Hec difficultas ex præcedenti nascitur; Thomi-

sta siquidem, quibus visum est materiam exi-

stere per existentiam formæ, inferunt hinc, quod

materia ne diuinitus quidem separari potest ab omni

forma. Controvertitur itaque primò, utrum naturaliter

separari haec sit possibilis: secundò, utrum sit

possibilis supernaturaliter: tertio, quod est diffi-

cilius, utrum conseruatio illa materie sine omni

forma est naturalis, an supernaturalis.

Dico quartò, materiam primam, tam si naturaliter

nequeat separari ab omni forma, tum substantia, tum accidentia, diuinitus tamen separari posse.

Prima partis ratio est, quia corruptio vnius for-

mæ semper generatio est alterius; id est nunquam

agens potest corrumpere unam formam, quin alteram

introducat: ergo non potest materia existere si-

ne omni forma. Probat antecedens, quia non po-

test agens naturale destruere unam formam, nisi per

introductionem dispositionum contrariatum sed il-

la dispositiones productiæ sunt alterius formæ: ergo

naturaliter nunquam una forma destrui potest,

quoniam altera introducatur. Quæ ratio etiam probat

materiam non posse separari ab omni accidente; si

enim à forma substantiali nequit separari: ergo ne-

que carere potest omni accidente, sine quo esse

non potest forma.

Speciatim autem, quod quantitas non possit se-

parari à materia, probatur, quia quidquid separari à

subiecto, vel corruptum ex defectu causa conser-

uantis, vel per corruptionem subiecti, vel per intro-

ductionem contrarij. Causa conseruans quantitatem

Deus est; subiectum eius est materia incorruptibilis;

contrarium nullum habet: ergo quantitas naturaliter

separari non potest à materia, cuius proprietas

est inseparabilis. Imò dubitatur à pluribus, utrum

ab ea distinguitur, ut dicetur *disp. 3.*

Colliges ex his cum Cardano lib. I. subtili artis,

formæ quamlibet corruptibilem necessariò conser-

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A uatū iri, si forma subsequens vel arte, vel casu impediatur; indeque totam præseruandi arte & methodum originem habere. V. g. in sanguineis, temperantiam conseruacōnem iri per aquam frigidam, quia illa impedit bilis generationem.

Secunda pars nullā eger probatione, quia cū materia prima existentiam habeat distinctam, & independentem ab existentia formæ, ut ostensum est, certè nulla exogitari potest ratio, cur Deus materiam separare non possit ab omni forma. Si enim separare potest accidentes ab omni subiecto, quantum magis materiam à formis.

Obiicitur primò. Id quod habet existentiam in-

dependentem naturaliter à forma, potest naturaliter

existere sine forma materiæ prima existentiam habet

naturaliter independentem à forma: ergo materia

prima potest naturaliter existere sine forma. Confir-

matur, quia potest anima rationalis existere sine

materia, quia eius existentia est independentes ab exi-

istentia materiæ: ergo si existentia materiæ indepen-

dentes est à forma, potest materia existere sine forma

erit naturaliter.

Responso, negando primam maiorem; quod enim haber existentiam independentem à forma,

potest tamen ita illi connexum esse, ut nullis nature

viribus possit ab ea separari, nisi per dispositiones,

qua nouam inducent formam. Vnde ad confirmationem

negatur paritas, quia nunquam materia sepa-

rat naturaliter à forma nisi per inductionem

formæ incompossibilis in ipsam materiam; forma

verò separari potest à materia sine productione rei

vñius in ipsa forma.

Obiicitur secundò. Si possit dari aliqua forma, Secunda ob-
iectio.
quæ definat esse in materia, quamvis nulla intro-

ducatur noua forma, poterit materia naturaliter exi-

stere sine omni forma; sed est possibilis aliqua for-

ma, quæ definat esse in materia, quamvis non intro-

ducatur alia illa forma; sicut dantur forma acciden-

tales, quæ in materia definitæ ex solo defectu causa-

se conseruantis, cuiusmodi sunt lumen, & impetus

impressus, quibus percutiuntur, nullum introducitur

contrarium: ergo posset tunc naturaliter materia

existere sine omni forma.

Respondeo, experientiæ nobis constat, quod ge-

nerario vñius naturaliter est corruptio alterius, at-

que adeo nulla nunc datur forma substantialis, quæ

definire possit sine introductione alterius formæ;

sicque nunc materia, non potest naturaliter esse si-

ne omni forma. Non constat autem, an sit possibi-

lis aliqua forma talis naturæ, ut definat sine disposi-

tionibus contrariis, quæ inducent aliam formam;

illa si daretur posset materia existere sine omni for-

ma, nunc autem non potest.

Obiicitur tertio. Si materia diuinitus separare

ab omni forma, & ita separata conseruaretur, vel il-

la conseruatio esset miraculosa, vel non neutrum vi-

detur posse dici. Non primum, quia materia separata

sic ab omnibus formis, non exiget specialem Dei

concursum ut conseruaretur, sed per eundem con-

cursum, quo conseruabatur sub formis, conseruare

extra illas. Neque dici potest secundum, quia illa

conseruatio miraculosa est, quia non potest fieri na-

turaliter: sed materia naturaliter conseruari non

potest sine omni forma: ergo eius conseruatio si-

ne forma esset miraculosa.

Respondeo, & dico quintò, conseruationem ma-

teriæ separate ab omnibus formis, supponere qui-

dem miraculum prius factum separationis diuinitus

causat; sed non esse tamen vlo modo nouum mi-

raculum, atque ita illam esse pure natural. m. Contra

Suarem *disp. 15* *sect. 9.n.7.* Vasquem *1.p. dis. 274.n.19.*

Fonsecam, Hurtadum, & alios. Sed mihi tamen

Assertio.

I 3 Ratio

102 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. I.

Triplex probatio.

Ratio est primò à pari; si enim Deis crearet animam rationalem sine omni corpore, illa creatio esset prænaturalis, & miraculosa; sed permanētia tamen, & conseruatio talis animæ purè naturalis esset, non autem miraculosa: sed eadem omnino ratio est materia, quæ sine omnibus formis conseruatur: ergo licet separatio eius ab omnibus formis esset miraculum, eius tamen permanētia in esse non esset nisi purè naturalis. Deinde si conseruatio materia fine formis esset miraculum distinctum à prima separatio ne formarum, sequeretur quod materia sic spoliata omnibus formis deberet annihilari naturaliter: consequens illud falsum est: ergo conseruatio materia fine omnibus formis non est miraculum, etiam si supponat miraculum. Probatur minor. Illud quod est prius "alio, & in suo esse ab eo est independens, non debet eo separato statim annihilari: sed materia prior est, quam forma, & in suo esse independens est ab illa: ergo materia non debet annihilari desinentibus omnibus formis; quod enim debet desinere altero desinente, pender ab illo in suo esse. Denique materia spoliata omnibus formis non exigeret specialem nullum concursum; sed eodem illo concursu conseruatur, quo existebat habens formam: ergo illa conseruatio non esset miraculosa. Probatur antecedens. Nouis Dei concursus non est necessarius nisi ad supplendam causalitatem aliquam formæ in entitatē materiæ; sed si materia in sua entitate non penderet à formâ, nulla supponeri debet causalitas formæ in materiam: ergo non est necessarius nouis Dei concursus ad conseruandam materiam sine illa formâ.

Prima obiectio:

Obiicitur primò. Rei conseruatio in statu violento, & præternaturali, esse non potest naturalis; sed conseruatio materia fine forma, esset conseruatio eius in statu violento & præternaturali: ergo illa conseruatio non esset naturalis. Probatur maior. Tunc res aliqua miraculose conseruatur, quando conseruatur in statu in quo non potest esse naturaliter: sed quod conseruatur in statu violento & præternaturali, conseruatur in statu in quo naturaliter esse non potest: ergo illud consernatur miraculose.

Respondeo negando, quod rei conseruatio in statu violento & præternaturali sit miraculosa; multum enim differunt esse *præternaturale*, & esse *supernaturale*, seu miraculosum. Essere præternaturalis, est desiderare aliquid, quod exigeret natura, sicut tunc forma desideraretur, quam materia exigit naturaliter; supernaturale vero est, quod est supra exigentiam omnis naturæ: non esset autem supra exigentiam materiæ spoliata omni formâ permanere in esse. Itaque conseruatio hæc materiae naturalis esset, si naturale opponatur miraculoso; non esset naturalis, si naturale opponatur præternaturali, & violento. Ad probationem respondeo materiam supposito primo miraculo esse posse naturaliter sine omni forma. Cum ergo dicitur, materiam naturaliter esse non posse sine omni forma, si illud esse significet primam separationem, conceditur; si significet conseruationem, quæ supponat distinctionem miraculosam, negatur.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Conseruatio accidentis extra subiectum non minus est miraculosa, quam positio eius extra subiectum; idem dico de forma materiali, quæ ponetur extra subiectum: ergo idem dicendum est de materia. Similiter quamvis ignis non penderet à calore, & essentiæ non pendant à proprietatibus, quamvis materia non pen-

A deat à subsistentia, & à quantitate; non possunt tamen illa conseruari nisi miraculose, etiam post factam separationem: ergo similiter conseruatio materiae fine formis esset nouum miraculum.

Respondeo, conseruationem accidentis & formæ substantialis extra subiectum esse miraculosam, quia tum accidens, tum forma materialis pendent in suo esse intrinsecè à subiecto, à quo sustentantur; materia verò, ut sèpè dixi, non penderet à formâ in suo esse; ideoque nullus est influxus formæ in materiam, qui suppleri à Deo debeat peculiari aliquo concursu. Similiter ignis penderet à calore tanquam à dispositione ac conditione sine qua introducitur frigus productuum alterius formæ, per quam expellitur forma ignis; idem dico de multis proprietatibus essentiarum; materia verò non penderet à forma etiam vt conditione; sed neque penderet à subsistentia & quantitate; unde conseruatio materiae fine illis non esset miraculosa, quamvis miraculosa esset separatio.

Obiicitur tertiod. Eadem actione conservatur Tertia obiectio: materia fine formis, qua createtur primum absque ethio. formis: sed positio materiae fine formis esset miraculosa: ergo conseruatio etiam esset miraculosa. Similiter conseruatio materiae, cùm actu ab ea separarentur formæ, miraculosa esset: sed eadem actio esset durans post separationem: ergo illa esset etiam miraculosa.

Respondeo duo distinguenda esse in actione, qua creatur materia excludendo formas. Primum est actio ipsa entitatiæ: secundum est connotatio separationis ab omni forma. Actio ipsa in se non esset miraculosa, sed tantum secundum connotationem. Facto quod materia eadem actione secundum entitatem creatur primum fine formis, & conseruatur postea fine illis; sed non eadem actione secundum connotationem, creatio enim illa connotaret miraculam, quod non connotaret conseruatio. Si autem sermo sit de pura creatione materiæ, tunc certè illa non esset supernaturalis, sed tantum præternaturalis.

§. V I.

D Quenam sint proprietates materiæ, ac primum appetitus eius ad formas.

Q Væ hactenus dicta sunt, ad essentiam pertinentia, nunc prima eius proprietas dicitur esse appetitus ad formas omnes, qui solam propensionem & inclinationem superaddit potentiæ.

Dico sextò, Materia prima appetitum habet naturalem ad omnes formas, non simul, & collectivè sumptus; sed seorsim, & diuisiuè. Ita communiter traditur in Philosophis, quod vt explicem.

Obserua primò, nomen *appetitus* in genere Appetitus significare inclinationem & propensionem rei aliqui & quotuplex. cuius in aliud bonum, tanquam conueniens ipsi rei. Duplex autem est appetitus, alter *naturalis*, alter *elicitus*: naturalis, seu innatus, est potentia & capacitas innata ad aliquid tanquam ad bonum proportionatum & conueniens, sive potentia cum inclinatione ad aliud bonum: v. g. cum terra dicitur appetere locum infirmum, hic appetitus est capacitas terræ ad locum illum occupandum tanquam aliquid bonum naturaliter proportionatum: inclinatio autem illa & propensio, est conuenientia & propensio eius rei cum tali bono. Appetitus elicitus est inclinatio alicuius rei ad bonum cognitionis intellectu vel sensu; idest actus potentia affectus.

fectius circa obiectum aliquod, vt bonum & conueniens. Diuiditur iterum appetitus in appetitum *complacientia*, qui est propensio in bonum præsens, & possesum; & appetitum *concupiscentia*, qui propensio est in bonum absens.

Appetere
formas col-
lectivæ.

Obserua secundò, formas omnes posse duobus modis appeti. Primo collectiæ, secundo diuisiæ. Collectiæ appeteret formas omnes materia, si appeteret informari eodem tempore omnibus simul formis: diuisiæ appetuntur, si nulla sit forma, quam non appetit, ex suppositione quod non habeat aliam villam formam. His positis,

Ratio positæ assertioñis est, quia materiam habere appetitum ad omnes formas, est materiam ita esse proportionatam omnibus formis, vt quamvis vnam habeat formam, alias tamen æqualiter habere possit: sed materia est eo modo proportionata omnibus formis: ergo materia naturalem habet appetitum ad omnes non collectiæ, quia hoc est impossibile; sed diuisiæ, idest, nulla est forma, quam habere non possit, si priuetur altera forma.

Prima ob-
iection.

Obiicitur primò. Si materia prima huiusmodi appetitum habet ad omnes formas, sequitur illam esse semper in statu violento, quod admitti non debet. Probatur autem, quia quod est contrarium appetiti naturali, violentum est: sed carentia formarum, quas materia non habet, & appetit, est contra naturalem appetitum materia: ergo materia semper est in statu violento.

Resp. negando, materiam esse semper in statu violento. Ad probationem distinguo maiorem, illud est violentum, quod est contrarium appetiti proximo, cui res illa sit debita in eo statu, concedo; quod est contrarium appetiti tantum remotu, cui res ea non est debita in eo statu, nego: carentia formarum, quas materia non habet, est contraria proximo appetiti materia, & illæ debita sunt materia habenti alias formas, nego; contraria est appetiti remoto, concedo. Appetitum illum materia ad formas, quas non habet, dico esse tantum remotum, quia proxime non potest recipere illas formas, nisi prius amiserit alias formas.

Secunda ob-
iection.

Obiicitur secundò. Si materia vnam habens formam appetit alias formas, appetit dimittere formam illam, quam habet; quod verum esse non potest. Probatur sequi. Materia non potest appetere formam nisi appetat ea dimittere, quia incompatibilitatem habent cum tali forma: sed forma quam habet, impossibilis est cum aliis formis: ergo materia appetit dimittere formam quam habet.

Resp. distinguendo illam maiorem; si materia formas alias appetit dum est sub vna forma, formam illam appetit dimittere, quam haber, si appetit formas illas absolute, ac sine vlla conditione, concedo; si appetit solùm sub conditione quod amittat alias formas, nego. Materia igitur simul quidem habet appetitum ad omnes formas habendas, sed non ad illas habendas simul; quod est impossibile: sicut intellectus habet simul vim ad actus contrarios, sed non ad illos habendos simul.

Tertia obie-
ction.

Obiicitur tertio. Si materia formas appeteret, deberet etiam appetere formas corruptas, quod falsum est, quia naturalis appetitus fertur in rem possibilem naturaliter. Probatur sequi; nam materia eadem est post corruptionem formæ, ac ante corruptionem.

Resp. ex dictis de potentia materia, quod materia retinet appetitum ad formas corruptas conditionatum duntaxat, & ex suppositione quod ali-

A quod agens illas produceret: non retinet appetitum absolute, eo quod nullum sit agens naturale, quod possit illæs producere. Verum est, quod appetitus nunquam fertur absolute in rem impossiblem, sed certum tamen est, quod ferri aliquando potest conditionatè.

Obiicitur quartò, sequi quod materia magis appetit formas nobiliores, quam formas minus nobiliores; quia cum forma sit bonum materia, certè melior forma maius est eius bonum.

Resp. materiam æqualiter appetere omnes formas, neque magis appetere formas magis nobiliores, quam formas minus nobiliores. Ratio est, quia appetitus sequitur potentiam materia; materia vero non est magis receptiva formæ nobilis, quam ignobilis: imò non appetit formam nisi quia per illam completur; aquæ autem completur per formam ignobilem, ac per magis nobilem. Itaque falsum est quod forma nobilior maius sit bonum materia, quam forma ignobilior, quia materia non respicit formam sub ratione talis formæ, sed tantum sub ratione formæ.

S. VII.

An, & quomodo materia unitatem habeat specificam.

C Hæc etiam est proprietas materia, de qua concurritur primò, utrum de facto materia omnium corporum, saltem sublunarum, vnius sint speciei; nam de materia corporum cœlestium infra disputabitur: secundò, utrum sit possibilis aliqua materia prima diversæ speciei ab ista, quæ subiectum est omnium formarum.

Dico septimò. Materia prima corporum omnium corruptibilium sublunarum, est vnius tantum speciei, quamvis nullo arguento euincit posse videatur, quod non sit possibilis materia rerum corruptibilium diversæ à nostra speciei.

Prima pars quæ agit de facto, post Platonem & Aristotelem communis est inter omnes. Ratio eius est, quia potest transmutari quodlibet corpus in aliud corpus: ergo potest materia cuiuslibet corporis recipere aliam quamlibet formam; v. g. materia, quæ habet formam terræ, habet deinde formam arboris, mox aeris, deinde animalis, & sic deinceps. A priori ergo ratio est, quia *quilibet forma specificatur ab obiecto & actu adiquato*: sed omnes materia corporum sublunarum respiciunt eundem actum adiquatum; respiciunt enim omnes formas, quas possunt recipere: ergo materia omnes sublunares eiusdem sunt speciei.

Secunda pars quæ agit de possibili, assertur ab Hurtado, Arriaga, Auera; negatur a Suarez disputatione 13. qui tamen ait materiam rerum incorruptibilium specie differre à nostra. Probatur autem primò, quia non appetit vlla repugnantia in eo quod detur aliqua materia capax aliquarum tantum formarum, non tamen omnium: sed illa materia specie differret à nostra: ergo potest dari materia diversæ speciei à nostra. Probatur maior, quia id quod est receptivum vnius formæ, non est necessariò receptivum omnium formarum, alioqui quantitas, quia receptiva est accidentium materialium, estet etiam receptiva formarum substantialium: ignis qui receptivus est calor, potest recipere accidens spirituale: anima quæ receptiva est accidentium spiritualium, est etiam receptiva quantitatis: ergo potest dari materia prima receptiva quarundam tantum formarum,

& non omnium. Confirmari potest à pari ; sicut enim datur sensus internus perceptivus omnium obiectorum sensibilium, & sensus exterius perceptivus aliorum tantum, ita potest dari materia prima receptiva formarum omnium, & aliqua materia receptiva quatundam tantum formarum, & non omnium.

Prima ob-
iectio.

A Obicitur primò contra primam partem. Formæ substantiales possibles sunt numero ac specie prorsus infinite, sed materia prima non potest recipere formas infinitas, alioquin erit infinita capacitas: ergo quælibet materia non potest recipere omnes formas.

Resp. distinguendo minorem; materia prima non potest recipere infinitas formas simul, concedo; sic enim vim haberet receptivam infinitam: non potest recipere successivè, ac diuisuè, nego; non enim sequitur quod sit infinita: sicut oculus etiam colores infinitos successivè videre potest, non est propterea infinitus.

Secunda ob-
iectio.

Obicitur secundò, contra secundam partem. Materia prima, qua diversæ speciei esset à nostra, vel erit subiectum primum vniuersuſque, sive non differeret specie à nostra; vel non erit subiectum primum, & sic non erit materia prima. Probatur, quia idèo tantum materia prima nostra est subiectum vniuersuſque, quia est subiectum primum, & pura potentia: illa materia esset subiectum primum, & pura potentia: ergo esset subiectum primum vniuersuſque.

Resp. materiam illam primam quæ specie differret à nostra, non fore subiectum primum vniuersuſque formæ, sed alicius tantum. Ad probationem negatur maior; nam idèo materia est subiectum vniuersuſque, quia est pura potentia vniuersalis ad omnes formas. Neque verum est, quod nos idèo tantum sciamus materiam nostram esse potentiam vniuersalem, & subiectum vniuersuſque, quia est subiectum primum: hoc, inquam, nego, quia idèo scimus materiam esse potentiam vniuersalem, quia est capax recipiendi formas omnes à nobis cognituras; de formis ignotis non laboramus.

Instinctio.

Instabis. Hac materia, quia receptiva non erit nisi aliquarum formarum, habebit aliquid per quod repugnet eum aliis formis: ergo non erit pura potentia, quia non erit tantum potentia, sed aliquid aliud.

Resp. negando consequentiam, quia talis materia sic erit potentia huius formæ, cuius est receptiva, vt nihil includat per quod sit actus physicus; sicut materia dicitur pura potentia, quamvis receptiva non sit accidentium spiritualium.

Tertia ob-
iectio.

Obicitur tertio. Non requiritur maior vis ad recipiendas vnam formam, quam ad omnes recipiendas: ergo materia qua poterit recipere vnam formam, poterit omnes recipere. Probo antecedens. Non requiritur maior perfectio ad recipiendas formas perfectiores, quam ad recipiendas imperfectiores: ergo ad recipiendas omnes formas non maior requiritur perfectio quam ad vnam.

Resp. negando antecedens; nam sicut maior requiritur perfectio vt possit cognoscere omnia sensibilia, vt sensus internus cognoscit, quam ad cognoscendum vnum, vt cognoscit oculus; ita maior vis requiritur in materia, vt recipere possit formas omnes, quam vnam tantum. Ad probationem negatur etiam antecedens, & eadem explicatur similitudine sensuum.

S. VIII.

An, & quomodo materia prima sit ingenerabilis, & incorruptibilis.

B **H**ec est ultima materiae proprietas; nam cognoscibilitas eius, de qua vltiemus quarti poterat, nihil habet difficile: materia enim nunquam cognosci potest sine ordine ad formam, cum ad illam referatur essentialiter. Cognoscit eam Deus, & cognoscunt Angeli conceptu proprio & distincto, quia sine metaphora, & sine analogia illam cognoscunt. Nos proprio conceptu illam cognoscimus, sed partim distincto, partim confuso; vel enim eius existentiam inquirimus per mutationem, & sic cognoscitur per analogiam ad res artificiales mutationis substantialis, atque aedem materia: vel post inquisitionem existentia dicimus illam esse primum subiectum, & sic proprium de illa conceptum formamus, sed partim confusum, quia ratio subiecti est communis pluribus, & ratio subiecti primi est negativa.

Cognoscibilitas ma-
teriae.

Dico octauò. Materia prima est ingenerabilis, Assertio. & incorruptibilis, etiamsi sit principium corruptionis.

Ratio est, quia omnis generatio fit ex presupposito subiecto: sed materia, quæ subiectum est primum, non potest fieri ex presupposito subiecto: ergo materia non generatur: sed neque corrupti potest, cum corruptio sit destruтори, quae fit manente aliquo subiecto; subiectum autem primum, destrui non potest manente aliquo eius subiecto, alioquin primum non esset: ergo subiectum primum non potest corrupti.

Obicitur primò. Si materia prima esset incorruptibilis, totum compositum denominari ab ea deberet incorruptibile, sicut ab ea denominatur corporeum & materiale: hoc consequens est absurdum: ergo materia non est incorruptibilis.

Resp. prædicta negativa multum ab affirmatis differre; nam affirmativa licet vni tantum parti conueniant, possunt tamen attribui subiectis: negativa non possunt attribui, nisi viriique parti conueniant. Homo v. g. potest dici intellectuus ab anima, dici non potest immortalis, quamvis anima non minus sit immortalis quam intellectua. Ratio est, quia *negatio malignans est natura*, negatque totum; unde conuenire debet cuilibet parti: at vero affirmatio requirit solidum reperiri in aliquo ex subiectis id quod affirmat; v. g. homine vno currente dici potest, *homo currit*. Esse incorruptibile, prædicatum est negativum, quod non potest affirmari de composito, nisi conueniat omnibus eius partibus: quod idem dici debet de spirituali; non enim dicere licet, hominem esse spiritualem, quamvis anima eius sit spiritualis.

Obicitur secundò. Nulla est forma, quæ non tribuit denominationem subiecto in quo est: generatio est in materia tanquam in subiecto: ergo denominat materiam generabilem.

Secunda ob-
iectio.

Resp. subiectum generationis & corruptionis non posse dici generari aut corrupti; sicut oculus, qui est subiectum visionis, non dicitur videri, sed terminus eius: potest quidem subiectum generationis denominari habens, seu recipiens generationem, sicut oculus dicitur recipiens visionem; non tamara materia generari. In forma igitur distinguo maiorem; omnis forma tribuit subiecto denominationem habentis & recipientis, concedo; tribuit denominationem termini, nego.

Materia

Materia denominatur per generationem, tanquam eam recipiens, concedo; tanquam generabilis, nego: quia solus terminus generatur, materia vera mutatur per generationem.

Tertia obie-
cio.

Obicitur tertio. Materia dici non potest incorruptibilis, si et quæ corruptitur ac homo: sed et quæ corruptitur; nam id est compositum humanum corruptitur, quia dissoluitur unio partium eius, quæ tamen manent incorporeæ; dissoluitur autem unio partium materiae, quæ manent incorporeæ.

Resp. materiam non posse dici corruptibilem propter dissolutionem partium integralium, sicut homo dicitur corruptibilis propter corruptionem partium essentialium; nam quod manet sublatâ unione partium essentialium, non potest denominari amplius homo; quod vero manet sublatâ unione partium integralium, adhuc potest denominari materia; homo itaque corruptitur, non corruptitur materia.

SECTIO III.

De Priuatione.

Exposita materiæ primæ, quæ principium est corporum per modum subiecti, venio ad priuationem, quæ principiat ut terminus à quo. In hac autem duo sunt difficultates: primò eius natura & realitas; secundò, an, & quando sit principium.

§. I.

Priuationis natura, & realitas.

*Quid sit
priuatione.*

Certum est primò, priuationem rectè definiti, *Cesset carentia formæ in subiecto ad eam recipiendam apud;* quia videlicet illa in duobus à negatione differt, conuenit in duobus. Conveniunt, quod amba sint carentia, ac remotiones rei alicuius; deinde quod neutra causam habeat propriæ dictam; quod enim est non ens, causam non habet a qua efficiatur. Differunt quod negatio non semper sit in subiecto, ac proinde non sit semper coniuncta cum aliquo positivo, vt homo non existens; priuatione vero semper sit in subiecto aliquo, ac proinde coniuncta semper sit alicui positivo, vt cæcitas est in oculo. Deinde, quod negatio non dicat aptitudinem in subiecto ad eam recipiendam, vt carentia visus in lapide; priuatione vero dicat semper illam aptitudinem subiecti ad recipiendam formam, vt priuatione visus in homine. Unde fit, vt priuatione semper oriatur in subiecto ex aliqua causa extrinseca, & sit illi accidentalis; negatio vero semper oriatur ex causa intrinseca, & sit essentialis subiecto, quando illi ineft. Ex quo etiam fit, vt neutra intelligi possit nisi per formas oppositas, id est, nisi simul represententur formæ oppositas; quod enim est merum nihil, non est per se intelligibile.

*Quotuplex
sunt priuationes.*

Certum est secundò, priuationem commodè posse dici aliam *substantialem*, quia est carentia formæ substantialis; aliam *accidentalem*, quia est carentia formæ accidentalis, vt priuatione luminis in aere. Deinde priuatione alia dicitur *remota*, quæ conuenit subiecto non habenti ullam dispositionem accidentium ad formam, vt materia ligni non calefactæ conuenit priuatione formæ ignis; alia dicitur *proxima*, quæ conuenit materia habenti omnes dispositiones ad formam. His positis.

Controverteretur, vtrum priuatione & negatio dici possint entia realia, non positiva quidem, sed negatiæ. Vocant *ens reale positivæ*, illud, *quod habet essentiam, à qua emanant reales proprietates*: *Reale*

A *vero negatiæ*, illud, *quod non habet quidem entitatem positivam, sed nullo tamen cogitante intellectu est non ens*. Dicuntur v.g. esse tenebra in aere, quamvis nullus intellectus cogiter tenebras.

Dico primò, priuationem & negationem esse *Affertio ne-* merum nihil, neque posse vocari entia realia negatiæ. Contra Toletum, Auersam, Conimbricenses, Pererium, & alios, qui spatio imaginariae vocant entia realia negatiæ, vt dicitur *disp. 4. nunc breuiter.*

Ratio, est quia nihil dici potest reale quod non sit *Probatio* positivum: priatio & negatio non sunt positivæ:

ergo dici non debent reales. Probatur maior. Illud nullo modo dici debet reale, quod nihil superaddit puro nihilo, omnis enim realitas est aliquid supra nihil; sed solum positivum superaddit aliquid puro nihilo, negativum autem nihil superaddit: ergo solum positivum est reale, negativum autem non est reale. Probatur minor. Illud non superaddit aliquid puro nihilo, quod reperitur in quolibet puro nihilo: sed realitas negativa reperitur in quilibet puro nihilo, consistit enim in cōtantum, quod ante operationem intellectus sit non ens; omnis v.g. chimera est impossibilis nullo cogitante intellectu: ergo ens puræ negativum non est reale. Deinde, id est priatio dicitur realis, quia nemine cogitante forma ei opposita non est in subiecto: sed nemine cogitante chimera non existit: ergo si priatio est realis, chimera erit realis.

Contra. Denique cogitari potest aliquid, quod sit merum nihil, & nullo modo sit reale: sed huiusmodi est solùm ens negativum, quod nullo intellectu cogitante nihil est: ergo illud nullo modo est reale.

Obicitur primò. Illud, quod est in rebus nemine cogitante, dicitur esse realiter; id est enim Petrus realiter est, quia est nemine cogitante; sed negationes & priuationes sunt in rebus nemine cogitante, homo enim est cæcus nemine cogitante; tenebrae sunt in aere nemine cogitante; ergo priuationes & negationes sunt reales, saltem negatiæ.

Resp. nego maiorem: nam vt aliiquid sit realiter, non sufficit vt sit nihil, ante operationem intellectus; sed esse debet aliquid positivum, alioqui non est vlo modo realiter, vt probabam. Verum est, quod ante operationem intellectus oculus est cæcus, tenebrae sunt in aere: sed nego Petrum esse cæcum realiter, aut tenebras esse realiter in aere.

Obicitur secundò. Esse reale negatiæ nihil Secunda ob-
iectio: alud est, quæcum esse fundamentum propositionis affirmatiæ verae ante operationem intellectus: sed priuationes & negationes sunt huicmodi; quæcum affirmatio hæc propositione vera est, *Petrus est cæcus*: *Aer est tenebris*: ergo priuationes sunt reales negatiæ.

Resp. negando maiorem; nam esse fundamentum propositionis affirmatiæ verae non magis sufficit ad realitatem, quæcum esse fundamentum propositionis negatiæ verae; inde propositiones, quæcum prædicata sunt priuationes vel negationes, quæcum videantur affirmatiæ, sunt tamen virtualiter negatiæ; cum enim dicitur oculum esse cæcum, significatur facultatem visiū non esse in oculo.

Obicitur tertius. Illud quod dicit realēm habitudinem ad aliquid est realē; priatio dicit realēm habitudinem ad subiectum aptum; ergo priatio est realis. Indò priuationes sunt aliquid sensibile, videmus enim umbras, foramina, tenebras: ergo sunt reales;

Resp.

Tertia obie-
cio.

106 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. I.

Resp. negando minorem; nam quamvis priuatione sit in subiecto habente priuationem, non habet tamen relationem realem ad subiectum, sed potius in subiecto habente priuationem duo considerantur: primus aentia formæ, deinde aptitudo subiecti ad formam recipiendam; que aptitudo est relatio subiecti ad formam, quam potest recipere; ratio autem priuationis ad formam non est realis. Falsum etiam est, videri priuationes: vmbra non videt oculus, sed videt lumen minus; tenebras non percipit, nisi quia non videt lumen. Eadem est ratio foraminum.

§. II.

Vtrum priatio sit principium cuiuscunque generationis.

Assertio.

Dico secundò, priuationem, vel actualē, vel virtualem, esse principium generationis cuiuscunque naturalis, quæ definitur, *Transitus formæ à non esse ad esse in subiecto.*

Duplex modus generacionis.

Obserua primò, generationem naturalem duabus modis evenire posse: primò, ita ut materia tempore præcedat formam, vt quando ignis nunc producitur ex ligno; tunc enim actualis priuatione est in materia: secundò, ita ut materia tempore non præcedat, sed eodem instanti quo creatur, fiat etiam forma: v.g. cùm ab initio creavit Deus cœlum, in eo instanti quo materia cœli primum est creata, forma etiam cœli per veram generationem est producta: quod idem etiam accidisset, si Deus ab æterno creasset cœlum, siue hoc sit possibile, siue sit impossibile; materia enim cœli nullo instanti caruisset formam cœli; & in mutatione accidentalí sèpè hoc contingit, vt cùm productus est Sol, eodem instanti productum est lumen; & cùm generatur ignis, eodem tempore calor producitur: tunc certum est, quod nunquam calor actualis est in materia; idoque difficultas est, quomodo tunc priatio possit esse in materia.

Priatio
actualis, &
virtualis.

Obserua secundò, priuationem formæ duplēcē posse in materia, nimirum actualē & virtualē. Priatio actualis est non esse formam, qua negari potest de subiecto, v.g. lignum habet actualē priuationem formæ ignis. Priatio virtualis est, non esse formam, qua licet negari non possit de subiecto, posset tamen ex se negari, nisi hæc actio, per quam ponitur, impedit: v.g. in materia cœli, quando priimum producta est, fuit virtualis priatio formæ, quia quamvis forma hæc non potuerit negari de subiecto, potuisset tamen ex se negari, nisi per actionem generatiuam tunc esset posita, sicut potuit non ponit. Si ab æterno conditus esset leo, nunquam in eius materia fuisset actualis priatio, sed solum virtualis; quia quamvis de hac materia negari forma leonis non potuisset, negari tamen ex se potuisset, nisi per eam actionem æternam fuisset posita, sicut poterat non ponit. His positis,

Ratio conclusionis est facilis, quia illud est principium cuiuscunque generationis, quod est de intrinseco illius conceptu: priatio vel actualis, vel virtualis est de intrinseco conceptu generationis, quæ definitur transitus formæ à non esse ad esse in subiecto: ergo priatio est principium generationis.

Prima ob-
jectio:

Obiicitur primò. Denominatio realis conuenire non potest non enti, quod est purum nihil: sed denominatio principij est denominatio realis, priatio autem, vt dixi, est purum nihil: ergo denominatio principij conuenire non potest priuationi.

A Respondeo, denominationem principij *per modum termini à quo*, non esse realem, quia terminus à quo est ipsum non esse formam, & purum non ens; unde negatur minor propositi argumenti.

Obiicitur secundò. In materi cœli & elementorum non fuit vñquam priatio formæ, sicut & in re ab æterno genita nunquam fuisse priatio: ergo priatio non est principium cuiuscunque generationis.

Secunda ob-
jectio.

Respondeo, verum esse quodd in materia cœli, & elementorum non fuit vñquam actualis priatio, sed virtualis duntaxat. Respondere tamen malunt plerique Doctores distinguendo in eodem instanti temporis duo instantia naturæ; vnum in quo materia sit, & non sit forma, sed priatio formæ; alterum in quo sit forma. Sed hæc responsio alias multipliciter impugnata est, quia ponit in eodem instanti temporis, formam & priuationem formæ affirmari de subiecto eodem in diuerso instanti naturæ, atque ita in eodem instanti temporis esset forma & priatio formæ, possetque dici forma esse, & non esse, quod implicat: alioqui etiam in Eucharistia dici posset esse in eodem instanti temporis panem, & corpus Christi. Imò esse deberent in eadem materia eodem instanti temporis duas formæ, quia in eo instanti quo est priatio nouæ formæ, debet esse in materia prior forma. Verum est quod in eo instanti quo voluntas liberè agit, duo distinguuntur instantia naturæ, in quorum primo non licet dicere, *Nunc voluntas non agit*; sed, *Voluntas nunc determinat se ad agendum, & nondum concipiatur agere.* Instans enim naturæ instans est dependentia; seu instans à quo, non in quo.

C Obiicitur tertio. Terminus à quo generationis Tertia ob-
debet relinquī: priatio hæc virtualis non relinquītur per generationem; nunc enim etiam in materia cœli est virtualis priatio formæ cœli: ergo priatio virtualis non est terminus à quo. Deinde generatio actualis exigit terminum à quo actualē: generatio cœli fuit actualis generatio: ergo debuit habere terminum à quo actualē.

objectio.

Resp. distinguendo maiorem; terminus à quo generationis debet relinquī si illa sit mutatio actualis, concedo; si non sit mutatio actualis, nego: generatio illa cœli non fuit actualis mutatio, sed virtualis tantum. Deinde concedo, quod actualis quælibet generatio exigit actualē terminum à quo; priatio autem illa virtualis est, cùm tamen sit actualis terminus à quo.

§. III.

Vtrum priatio principiet tunc quando est, an vero tunc quando non est.

Dixi priuationem esse principium generationis; non potest autem principiare generationem nisi vel tunc quando non est, immediatè scilicet antequam sit generatio, vel tunc quando est generatio, immediatè scilicet postquam fuit priatio, & dicere de illa licet, *Nunc priatio non est, & inanide anteā fuit.*

Assertio.

Dico tertio, priuationem non principiare quando actu est ante generationem, sed quando priimum non est, in instanti scilicet generationis. Ita communiter traditur à Doctribus cum Sancto Thoma 1. part. quest. 53. art. 3. quod antequam probem,

Obserua primò, ex iis quæ infra disputanda erunt, duo instantia temporis nunquam esse posse immediata, sed inter instantia duo semper interierant.

cere

cere partem diuisibilem in infinitum, ut probatur diff. 3.

Inceptio &
dicitio.

Obserua secundò, quædam entia incipere per primum esse, alia verò per ultimum non esse; quædam definire per ultimum esse, quedam per primum non esse. Illud incipit per primum esse, de quo licet dicere, hoc nunc est, & immediatè antea non erat; ut homo genitus incipit per primum esse; licet enim dicere, nunc homo est, & immediatè antea non erat. Illud incipit per ultimum non esse, quando licet dicere, nunc hoc non est, & immediatè post erit, ut motus localis, & res successivæ. Illud definit per ultimum esse, de quo dicere licet, nunc est, & immediatè post non erit, ut instantis. Illud definit per primum non esse, de quo dicere licet, nunc non est, & immediatè antea erat, ut homo mortuus, & motus localis. Huiusmodi fine dubio est omnis priuatio forma, que non definit per ultimum esse, sed per primum non esse; nam in eo instanti, quo primum est generatio, licet dicere, nunc priuatio non est, & immediatè antea erat; cùm eo instanti liceat dicere, nunc forma est, & immediatè antea non erat. His ita positis.

Priuatio
affectionis.

Ratio conclusionis est, quia priuatio tunc principiat generationem, quando primum est generatio; sed in eo instanti, quo primum est generatio, priuatio non est: ergo priuatio principiat eo instanti, quo primum non est. Probatur maior. Si enim priuatio non principiaret quando primum est generatio, deberet principiare in instanti quod est immediata ante generationem: sed hoc est impossibile, quia instantia temporis non sunt immediata: ergo priuatio principiat eo instanti quo primum est generatio.

Deinde tunc principium exercet actum principiandi, quando est actus principiandi: sed actus principiandi est generatio: ergo priuatio tunc exercet actum principiandi, quando est generatio. Denique tunc principium principiat, quando ex ipso sit aliquid: sed quando ex ipso sit aliquid, tunc est generatio: ergo principium principiat quando est generatio.

Minor primi syllogismi erat, quod non est priuatio eo instanti, quo primum est generatio. Probatur, quia forma & priuatio esse non possunt simul: sed quo instanti primum est generatio, est etiam forma: ergo eo primo instanti non est priuatio.

Prima eva-
lio.

Neque dici potest, quod priuatio & forma possunt esse simul transeunter; ita scilicet, ut eo instanti, quo aduenit una, pereat altera.

Contra enim isto. Forma, & priuatio idem esse non possunt simul permanenter, quia priuatio negat formam: sed etiam in transitu priuatio negat formam, quia est non esse forma: ergo etiam in transitu implicat ut forma & priuatio sint simul. Deinde in eo instanti, quo verum est formam habere esse in materia, implicat ut dicatur habere non esse: sed in eo instanti habet esse: ergo implicat ut eo instanti habeat non esse. Denique quilibet positio necessariò est vera vel falsa: sed si priuatio & forma sint simul, erit propositio eodem instanti vera & falsa: ergo implicat ut illæ sint simul etiam transeunter.

Neque minus falsa est altera solutio nuper reiecta de duobus instantibus naturæ distinguendis in eodem instanti temporis. Sequeretur enim primum, falsum esse notissimum illud principium metaphysicum, Implicat aliquid esse simul, & non esse: secundò esse posse duas formas simul in materia pro-

A diuersis instantibus naturæ, vel etiam transeunter, immò etiam sequeretur quod priuatio & gratia simul essent: sequeretur Mariam Deiparam eo instanti quo sanctificata primum est, habuisse peccatum originale. Denique sequeretur quod in Sacramento Eucharistie simul essent panis & corpus Christi, quod impietati Lutherana proximum est.

Obiicitur primò. Tunc priuatio est principium, quando est terminus à quo: sed non est terminus à quo, nisi quando actu est: ergo priuatio non est principium, nisi quando actu est. Probatur minor. Terminus à quo semper est incompossibilis cum termino ad quem: sed priuatio non est incompossibilis cum forma, nisi quando priuatio actu est: ergo priuatio tunc est terminus à quo, quando actu est. Probatur minor, quia priuatio quando non actu est in subiecto, non est incompossibilis cum forma in eodem subiecto: ergo non est incompossibilis tunc quando non est.

Resp. negando primam minorem; priuatio enim tunc est terminus à quo, quando definit; definit autem per primum non esse, id est quando licet dicere, nunc priuatio non est, & immediatè antea erat: ergo priuatio est terminus à quo, quando non est. Ad probationem negatur etiam altera illa minor; priuatio non est incompossibilis cum forma, nisi tunc quando est forma; nam duo forma sunt incompossibilis in eodem subiecto, & tamen non sunt vñquam actu in eodem subiecto; quia incompossibilitas in eo sita est, quod quando licet dicere, nunc est hac forma; dicere liceat, nunc non est altera; si enim simul sunt in eodem subiecto, iam definit est incompossibilis.

Obiicitur secundò: Non esse priuationis est forma: sed per te non esse priuationis est terminus à quo: ergo forma est terminus à quo, quod absurdum est. Præterea, sicut causa non potest esse nisi sit actu causa, sic principiatio esse nequit nisi sit actu principium.

Resp. illa duo valde distincta esse, quod non esse priuationis sit terminus à quo, & quod priuatio sit terminus à quo tunc quando non est. Prius illud, falsum est, alioquin forma esset terminus à quo, ut rectè probat argumentum. Secundum autem verum est, ut probauim: vnde negatur minor primi argumenti. Deinde concedo, quod sicut causatio esse non potest nisi sit actu causa, sic esse non potest principiatio nisi sit principium illud, quod physicè influit; sed nego de principio negativo quod principiat solum definendo; nam de ratione talis principij est, ut non sit tunc quando principiat.

Obiicitur tertid. Quoties duo aliqua identificantur, si vnum illorum sit, necesse est ut existat etiam aliud: sed priuatio & principium identificantur; si enim non identificantur, non liceret dicere, priuatio est principium; cùm copula est, dicat identitatem extremon: ergo quando licet dicere, principium est, licet dicere, priuatio est: sed in instanti generationis dicere licet, actu est principium: ergo licet dicere, priuatio est.

Resp. aliud esse dicere, nunc priuatio est actu principium; &c., nunc principium est, seu existit; sicut valde differunt dicere, Petrus est mortuus; &c., Petrus mortuus est, id est, existit. Sicut igitur non licet dicere, Petrus est mortuus: ergo est; ita dicere non licet, Priuatio est principium: ergo est; sunt enim illi termini distractiui, cùm principium quod est priuatio, sit terminus à quo, qui principiat desinendo. Itaque ad argumentum conceditur totus syllogismus, sed assumptum illud distinguitur:

SEHODS

Altera eva-
lio.

108 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. I.

distinguitur: sed in instanti generationis dicere licet, est *actu principium*; si enim sensus sit, id quod est principium generationis, exsistit actu, nego assumptum; si vero sit sensus, in instanti generationis priuatio principiat, conceditur assumptum, sed consequentia est falsa.

SECTIO IV.

De forma substantiali prout est principium.

Expositis duobus principiis corporum, sequitur tertium, quod nobilitate, varietate, pulchritudine longè praet alia duo; forma videlicet, pulchritudo ipsa, & decus omnium, character naturae, sigillum essentiae, proprietatum radix, principium motuum, à qua emanat varietas, multitudo & decor rerum omnium. De illa dici video posse quatuor, primò existentiam, secundò quidditatem, tertio diuisiones, quartò proprietates.

S. I.

Vtrum admitti necessario debeant forme substantialies.

Nomina
forma sub-
stantialis.

Nomine formæ substantialis hic intelligitur pars illa compositi, quæ determinatè complendo materiam, ultimò constituit corpus in essentia sua, & quidditate. Mirum est quā multis, & quā variis nominibus appellaverint eam Plato, Aristoteles, & corum discipuli. A Platone appellatur *species*, *divinum*, *pulchrum*, *optimum*, quōd ab ea deriuetur pulchritudo rerum omnium naturalium. Appellat etiam eam *mentem*, quōd adumbrata sit primi actus similitudo; appellat *sigillum*, & *characterem*, quōd cuique rei imprimat notam, qua dignosci possit. Denique appellat *terminum*, quōd materiam yagam & diffusum certis finibus coercat, velut norma quādam & figura rerum. Pythagoras appellat *vnum*, quōd vagans ac incertam materie rationem in unam certam speciem contrahat, cùm indifferenter materia sit veluti causa diuisionis, vnde est illud Pythagoricum dogma, quod *re un tria sint initia, infinitum, vnum, & duo*, hoc est, Deus, forma, materia.

Aristoteles appellat *τὸ θεῖον*, *divinum quiddam*, *τὸ ἀγαθόν*, quōd sit per se appetibilis; *finem generationis, rationem, & quidditatem*, quod ab ea potissimum petatur rerum definitio; de nomine vero *τὸν ἀρτελαχέας*, postea dicam. Nunc quod ad existentiam huius formæ attinet.

Conclusio.

Dicendum primum est, dari formas verè substantialies à materia distingelas, que cum illa faciunt vnum per se. Hec est Philosophorum omnium vox post Platonem & Aristotelem; ante Pythagoram vero vix ullus videtur agnouisse formam, quam etiam negare videntur Richardus & Aurelius, dum aiunt, *Formam esse altuationem* duxata *aliquam & terminum materia*, sicut figura est terminus quantitatis; negantque illam esse realitatem aliquam à materia distinctam. Id quod etiam approbat plures nunc noui Philosophi, qui volunt solum hominem habere formam substantialiem, in reliquis formam non esse aliud quā certam conformatiōnē corporiculorum, seu continuationē minimarum particularum elementarium, canique esse totam rei formam; hoc enim primarium est nouæ huius Philosophiæ fundamentum, quæ contempto Aristotele, sepultos in lucem reuocat Leucippum, Democritum, Epicurum; negatque ma-

A teriam primam, qualitates omnes, formas omnes substantialies, earumque omnium loco solas ponit atomos quasdam variè figuratas, variè motas, variè combinatas. Ea tamen figura omnia falsitatis conuiceris probatà formarum verè substantialium existentiā; sic enim materiam primam probaueris sic mutationem substantialiem, sic qualitates, & demum totam illam exarmaueris Democriticam Philosophiam veterem & nouam.

Ratio primò sit, quia corpora naturalia inter se Prima pro-differunt, secundūm essentiam, & speciem substantialiem: sed non possunt differre secundūm materiam, quæ in omnibus eadem est: ergo differunt secundūm formam: ergo datur forma, quæ aliquid est substantialie. Probatur maior. Illa diuersas habent essentias, quæ diuersas habent proprietates, quæ omni, soli, & semper conuenient: sed leo & lapis, ignis & aquæ proprietates habent diuersas: ergo habent essentias specificè diuersas. Probatur maior, quia omnis proprietas quarto modo fluit specificè ab essentia: ergo vbi sunt proprietates diuersæ, ibi sunt essentiae diuersæ. Forma ergo substantialis est, quia id quo substantialie differunt, substantia est; per istas autem formas substantialie differunt: ergo formæ substantialie sunt.

Secundò videmus res naturales reducere se Secunda quantum possunt ad statum pristinum: atqui principium talis reductionis non potest esse aliud praeter formam substantialiem: ergo datur forma substantialies. Maiores probat experientia; si enim aqua calescat, & amoueat ignis, paulatim reddit ad pristinum frigus: si laedatur animal, clauditur paulatim vulnus. Minor autem probatur, quia causa huius reductionis primò esse non potest complexio accidentum, quia illa lassa est, neque potest seipsum reducere ad priorem statum, nisi aliunde iuuetur. Non secundò est frigus, quod aliqui singunt intensum semper manere in quibusdam partibus, à quibus reliqua postea frigescant; constat enim, totam aquam in lebete feruentem, esse calidissimam. Non tertio est aer ambiens, quem suppono similiter calefactum esse ab igne. Imò aqua postquam se reduxit ad pristinum frigus, est frigidior aere. Non quartò ab occulta qualitate, quia illa vel est accidens proprium, vel commune; non est accidens commune, quia non potest conuenire multis: aut est accidens proprium, & sic emanat ab alio, quod non est accidens, sed substantialis. Illud enim est vera substantialis, quod est radix proprietatum.

Tertiò constat non solum ex fide, sed etiam Tertia probatio. ex ratione naturali, quod anima rationalis in homine est vera forma corporis: ergo datur etiam in aliis forma substantialies. Probatur consequentia, quia si admitteretur in homine solo huiusmodi forma, reliqua omnia entia præter hominem essent incompleta; materia enim hominis est ens incompletum, alioqui facaret ens per accidens simul cum anima; & haec materia est eiusdem rationis. cum aliis materiais; patet enim, quod corpus hominis mutatur in verines; reliqua omnia entia solum haberent materiam: ergo essent incompleta, vel certè homo esset ens per accidens; hoc autem nemo dixerit, quia illa non ordinantur ad compositionem ullius entis per se, quod est esse completum; neque ullum aliud statum appetunt, sicut anima rationalis extra corpus. Verum argumenta illa omnia nihil mouent nouos Democriti, & Epicari discipulos, qui solis, ut dixi, contenti atomis variè combinatis, negant omnem materiam primam, omnem formam substantialiem, omnem etiam

etiam qualitatem; combinatio solarum atomorum, A illis instar est omnium.

Sed contra illos efficaciter argumenta tria, qua proposui, vrgeri possunt. Primum erat de differentia substantiali corporum, quæ sine summa stultitia negari non potest; nam equus & musca, aqua & terra, ignis & lignum diuersas habent proprietates; ergo & substantias diuersas, à quibus solis manant proprietates: ergo materiam & formam; mutatur enim lignum in ignem; ergo destruitur aliquid substantial, quod erat in ligno, alioqui lignum & ignis non differunt; illud est forma: & aliquid manet, alioqui ignis creatur, & lignum annihilatur; illud est materia; ergo datur materia & forma.

Secundum de reductione corporum ad qualitates nativas; si enim aqua calefacta redit ad natum frigus, debet dari aliqua causa productiva huius frigoris; illa causa est id quod vocamus formam substantialiem, sive sit figura, sive motus corpusculorum, quod nunc non moror.

Tertium etiam argumentum de homine qui formam habet, & est ens per se, constans ex partibus incompletis, videtur demonstratum; nam in humano corpore prout distinguitur ab anima, reperiuntur corpuscula varie combinata, & figurata, sicut in equo, leone, lapide; & præterea reperitur in homine forma constitutus unum per se: ergo in omnibus aliis corporibus est forma constitutus unum per se; alioqui, ut dixi, vel omnia corpora præter hominem incompleta sunt, vel homo est unum per accidens, constans ex pluribus completis; non autem unum per se.

Quid respondet
atomistæ.

Respondet primo noni Democriti & Epicuri discipuli, nullam esse differentiam aliam inter corpora naturalia, præter diuersam corpusculorum & atomorum combinationem, ex iis videlicet omnibus componi elementa omnia & mixta, quæ cernimus; eorum enim totam, & adeo mirabilem varietatem ex sola combinatione atomorum oriri facile posse. Cur enim literarum diuinaxat vigentitrium varia dispositio innumerabilem confidere potest: vocum in omni genere ac linguarum diuersitatem, non poterit autem innumerabilium atomorum multiplex coordinatio causare tantam corporum elementarum, & mixtorum multitudinem, atque differentiam.

Multipliciter
impugnatur.

Sed nihil conficiunt Atomistæ, neque vim declinant rationum propositarum. Primo enim sumo leonem, & plantam; ista duo corpora diuersa sine dubio habent proprietates, & operationes, quæ ac homo & leo: ergo illa diuersitas habent substantias, à quibus emanant proprietates illæ, quæcumque illæ sint; substantiam enim vocamus id à quo manant proprietates: illa substantia non sunt sola elementa, quæ omnino eadem sunt in omnibus mixtis; non combinatio corpusculorum, aut eorum motus, & figura, ut fatentur aduersarij: ergo illud principium substantialiter necessarium est forma. Ind illud totum, quo substantialiter differunt leo, & lapis, non est per te, nisi combinatio corpusculorum: ergo illa combinatio est forma substantialis; id nimis, quo corpora essentialiter & substantialiter differunt.

Secundo, postquam aqua calefacta redit ad natum frigus, habet combinationem, & configurationem corpusculorum, quam non habebat quando erat calida: ergo debet dari principium aliquid nouæ huius combinationis, & configurationis; ind & motus illius atomorum: illud principium nullum est exogitabile præter formam substantialem: ergo illa necessarium admittenda est. Inuenitur

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

autem etiam in corporibus mixtis illa restitutio temperamenti, præsertim in viuentibus, quæ postquam alterata sunt, vel per alimentum, vel per morbum, vel per agens aliquod extrinsecum, reparant vires præsivas, & in priorem, vel etiam in meliorem redeunt statum: excoigit autem noui adoratores Epicuri, principium aliquid huius noui status.

Tertiò, non minus differt substantialiter leo à planta vel à lapide, quam ab hominie: leo enim vivit, non autem lapis; leo sentit, non autem planta; sed leo & homo non differunt per solam combinationem & figuram atomorum, sed per formam substantialiem: leo etiam non differt à planta & lapide per solas atomos variè ordinatas & figuratas. Indivgetur efficaciter argumentum, quia certum est ex fide, quod anima rationalis est forma corporis; atque adeo est sensitiva & vegetativa: ergo non potest homo esse sensitivus & vegetatus per solas atomos variè combinatas: ergo reliqua etiam viuentia non possunt esse sensitivæ & vegetativæ per solas atomos; sicut enim in corpore leonis reperitur combinatio elementorum & corpusculorum, sic reperitur in corpore hominis: ergo si leo est viuens per hanc solam combinationem, poterit etiam homo esse sensitivus, & vegetatus per illam sine forma substantiali. Hoc autem, ut dixi, fidei repugnat: ergo vanum est argumentum illud Epicureum. Contra quod dicendum iterum erit cum probabo mutationem substantialiem, & reales qualitates, contra volitantes vindicem atomos, quibus omnia implent noui somniatores. Tantum addo, facilem ex hac vana Philosophia lapsum esse, ad negandam in homine animam rationalem, verè immortalem; si enim varia combinatio atomorum sufficere potest ad tantas, & adeo mirabiles operationes vitales brutorum, conuinci nullo modo posset, qui similiter assereret, sufficere illa omnia ad operationes vitales hominis, quarum omnia modis spiritualitas negari facile posset ab eo, qui pertinaciter contendet, illas sicut obiectiæ pendentes à corpore, sic etiam pendere subiectiæ, quod, ut patet, impium est, & hæreticum.

Quarto denique sequeretur, ut notaui ruper, omnia mixta præter hominem, esse vera entia per accidentem, modo quo domus aut aceruu lapidum est ens per accidens; sicut enim dominus constat lignis & lapidis variè combinatis, sic leo constat eodem modo corpusculis variè combinatis.

Denique ludus est quod aiunt aduersarij de varia combinatione litterarum, ex quibus tanta existit varietas vocum; est enim multiplex discriminem. Nam primo nego, voces in quibus eadem littera sunt vario modo coordinata, differre substantialiter, sicut differunt corpora. Secundo in istis vocibus nullum datur principium intrinsecum, quod restituat illas in statum primitivum, si fuerint dissolutæ litteræ; in corporibus manifesta est hæc mutatio, cuius principium sola esse potest forma substantialis.

E Respondet secundò. Alius quidam nouæ Philosophiae inuentor, nullam aliam esse rerum corporarum materiam & formam, quam extensionem omnino diuisibilem, figurabilem, & mobilem: illa enim tria esse principia ex quibus omnis ista existat corporatum rerum varietas, quantitatem diuisam, figuram, & motum. Ex quo plurima communis est absurdæ, & plurima etiam fidei contraria: mundum enim esse vult infinitum, quia spatium supra cœlos est extensum infinitè: negat esse possibles plures mundos materiam & formam diuersos ab isto: negare tenetur creatam à Deo esse

K / hanc

110 Philosophiæ Peripat. Lib.II. Disp.I.

hanc quantitatem, quam appellat terum omnium entitatem & substantiam: negat etiam diuinitus fieri vacuum, quia corpus nihil est nisi spatum: denique affirmit viuentia prater hominem non esse aliud, quam automata subtilibus rotulis, & corporisculis constantia, que agitantur & distenduntur diversimodè à diversis obiectorum irradiationibus.

Sed contra figmenta illa pudet sanè disputare, nam praterquam quod erronea omnino sunt illa que retuli, admittunt enim Deo potestatem creandi plures alios mundos, admiruisse cogitur aliquid in-creatuum prater ipsum Deum; tenuerit dicere quod in Eucharistia substantia panis & vini remanet, cum maneat eorum quantitas, & extensio. Primo nullo arguento probabili sententiam suam firmat, vt patebit legenti (quod est solempne omnibus istis nouorum dogmatum inuentoribus) quod valde notandum est. Secundò illis quatuor argumentis impugnatur quae nuper attuli de differentia essentiali & specifica corporum, de proprietatum emanatione, & ceteris, quae non repeto.

Obicitur primo. Illud non est substantia, quod in hæret subiecto, à quo dependet: sed forma istæ materiales tam in hæret subiecto à quo dependent, quæ accidentia, cum existere nequeant sine subiecto: ergo illæ non sunt substantiae.

Respondeo maiorem distinguui posse dupliciter: primo ex suppositione quod forma materialis habeat propriam substantiam partialem distinctam à substantia materia, sic distinguitur. Illud non est substantia, quod in hæret subiecto, si non habeat partialem substantiam, concedo; si habeat, nego: forma vero partiale habet substantiam, quantumvis in hæreat materia, idè non est accidentis. Secundò, etiam ex suppositione quod forma substantiam non habeat, sic maior illa distingui debet. Illud non est substantia, quod in hæret subiecto completo, concedo; incompleto, nego. Illud dicitur in hæret subiecto incompleto, quod est in alio tanquam pars in compare, complens subiectum in ratione substantie; & hoc modo forma est in materia tanquam in compare, quam complet. Illud est in subiecto completo, quod non est in alio tanquam pars in compare, & sic accidentia omnia sunt in subiecto.

Dices accidentia omnia esse in subiecto incompleto, quia ex probabili sententia non sunt in toto composito, sed in sola materia.

Respondeo, accidentia non esse in materia tanquam partes in comparibus, quæ per illas complementur; formam vero esse in materia ut partem in compare, ita ut illam compleat; idè est in subiecto incompleto, non autem accidentia.

Obicitur secundò. Non probatur, dari formas substanciales, si non probatur corpora naturalia differre inter se substantialiter: sed non probatur illa differre inter se substantialiter, quia eorum distinctio non nobis innoscit nisi per accidentia: ergo non probatur dari formas substanciales.

Resp. negando minorem; rectè enim probatur, quod corpora naturalia inter se differunt substancialiter; hæc autem distinctio non innoscit per accidentia communia, sed per accidentia propria, quia cum proprietates fluant ab essentia, diversitas proprietatum indicat diversitatem essentiarum.

Obicitur tertius, posse facile tribui temperamento, idest harmonia debita qualitatum, omnia illa que tribui solent forme: ergo non est necesse dari formas.

Resp. harmoniam illam debitam qualitatum

A esse necessariò debitam respectu alicuius substantie, à qua illa emanare debeat: non sufficit ergo distinctio temperamenti, nisi adsit forma.

Obicitur quartus. Forma non producitur ex materia, si materia non est aliquid formæ: sed materia non est aliquid formæ, alioqui esset pars formæ: ergo non producitur ex materia. Deinde materia, non est causa extrinseca formæ, vt patet, neque causa intrinseca; non enim est eius pars. Denique forma dici non potest generari eo modo, quo compositum generatur; fit enim ex materia, quæ aliquid eius est, non autem forma.

Respondeo, materiam non esse aliquid formæ, sed esse illius subiectum; esse causam eius intrinsecam, quia est compars cum forma, non eius pars: B forma etiam propriè generatur vt pars totius compositi, non autem vt totum compositum.

§. II.

Quid sit forma substantialis.

E Xistunt ergo in rerum natura formæ substanciales, quacum nunc essentia inquiritur, id est earum definitio, & predicata essentialia.

Dico secundò, formam substancialem rectè definiri ab Aristotele, quod quid erat esse rei, quasi dicat formam esse substantiam incompletam, quæ actuat materiam, & constituit compositum. Quod C vi explicem,

Obserua primò, formam à Philosopho appellari nomine celebrissimo, *ὑποκείμενον*, quod explicatur variò à Doctoribus. Primò enim Tullius prima *Tusculana*, vult significari ea voce *ὑποκείμενον*, perennem & continuam agitationem & motionem; quod sane repugnat Philosopho, qui *τέχνη* s. ait *ὑποκείμενον* non esse vt contemplationem & vigiliam, idest operationem; sed velut scientiam & somnum, idest, tanquam aliquid operationis prius. Idem repetit *τέχνη* 8. & *τέχνη* 24. vbi ait *ὑποκείμενον* in nobis esse principium quo vivimus, mouemur, & intelligimus. Igitur ex mente Philosophi *ὑποκείμενον* est principium motuum & operationum; propria enim vocis huius significatio est perfectio intus habita, *ταῖς οὐσίαις εὐρετήσονται*; quia est perfectio materie quam actuat, & compositi quod constituit. Vide Plutarchum lib. 1. *da placitis Philosophorum*, cap. 2. Scaligerum *exercitatione* 307. cap. 39.

Obserua secundò, definitionis allata sensum Explicatio esse, vt quemadmodum in composito metaphysico differentia duplex habet munus, determinat enim genus, cuius indifferentiam contrahit, & speciem constituit; ita forma in composito physico materiam primam de se indifferentem ad omnia corpora determinat ad talen speciem corporum, v. g. vt sit homo potius quam brutum: deinde constituit corpus aificiendo illud tale, ac distinguendo ab omni alio; illud enim, quo consti-tueris homo, est anima rationalis, cuius loco si animam haberet leonis, esset leo.

Obserua tertius, essentialia forma predicata esse primo, quod sit *substantia incompleta*, in quo conuenit cum materia, & distinguitur à composito: secundò, quod sit *actus tun materia, tun compositi*; quæ differentia eius est à materia; nam si cut materia proprium est esse potentiam, ita esse actum proprium est ratio forme constitutiva, ac proinde forma est relatio transcendentalis ad materiam & compositum, non quod illa sit duplex relatio, sed unica, quæ respicere potest plures terminos

Quæst. I. Sect. IV. de Forma substant.

III

minos subordinatos, quales sunt materia & compositum: forma enim immediatè respicit materiam, mediatè verò compositum.

Obiicitur primò. Illud est accidens quod potest adesse & abesse à subiecto sine subiecti corruptione; forma potest abesse à materia sine illius corruptione: ergo forma est accidens.

Resp. distinguendo maiorem. Illud est accidens, quod potest adesse & abesse à subiecto, quod sit totum substantiale, concedo; quod potest adesse vel abesse à subiecto incompleto, scilicet à materia, nego: dicitur enim accidens respectu totius substantialis, non respectu materiae.

Obiicitur secundò, formam esse saltem accidens materiae, quia materia est indifferens ut hanc, vel aliam formam habeat.

Resp. negando formam esse accidens materiae, quia illam actuat, & cum ea facit totum substantiale.

Obiicitur tertìo, formam esse totam essentiam corporis; nam homines, qui modò vivunt, resurgent omnino idem, ut docet fides; sed non resurgent cum eadem materia, nam illa fuit in pluribus hominibus successuè, ut constat præsertim in anthropophagis: ergo materia est tota essentia hominis.

Resp. Deum in resurrectione sic res ordinatum, ut quilibet resurgat cum maxima parte materia, quam habuit; non esse autem necesse ut resurgat cum tota, nisi forte materiam eandem Deus sapientia reproduceret, quod non est probabile: supplebit ergo ex alia materia partes quæ deruntur, & hoc sufficit ut idem homo moraliter educatur resurgere; sicut dicitur idem esse homo senex, qui fuit iuuenis, quamvis parum habeat materia, quam puer habuit.

S. III.

Quotuplex sit forma substantialis.

Dixi vniuersim, quid sit forma substantialis, nunc diuisio eius in materialē & immaterialē nota est; solum ergo discrimen vnius ab altera breuiter explicari potest.

Conclusio. Dico tertīo, formam substantialiem materialem in eo differere à forma immateriali, quod forma materialis pendeat à materia, tum in fieri, tum in conseruari, adeò ut naturaliter esse nequeat sine materia; forma verò immaterialis neque in fieri, neque in conseruari pendeat à materia, sed possit existere sine illa. Vel certè differunt, quod forma materialis producatur per veram eductionem; immaterialis verò per creationem. Quod vtrumque discrimen ut explicem,

Quadrupliciter dependet forma à materia. Obserua primò, formam materialem pendere à materia quadrupliciter: primò enim ab ea pender in suo fieri, quia produci non potest nisi copulata materia sustentanti: secundò pender ab ea in conseruari, quia ne momento quidem uno potest existere sine illa: tertò pender in operari, quia omnis eius operatio, tum obiectuè, tum subiectiuè immersa est materia: quartò pender etiam quidditatiuè, adeò ut neque definiri possit, neque concepi sine illa; forma verò immaterialis produci potest, & conseruari extra materiam; potest sine illa operari, & sine illa ut subiecto sustentante definiri.

Inchoatio-formae in materia. Obserua secundò, formam quamlibet ita produci, ut nulla eius inchoatio præexistat in materia. Existimat videlicet nonnulli è veteribus Philosophis, & nunc inter recentiores aliquos etiam

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

Auditur, præexistere in materia *inchoationes quædam formarum*, quas educi ex ipsis cernimus, & eas cum Richardo appellant *possibilitates formarum*, vel cum Raonis, rationes quædam seminales & potentiales formarum. Quæ manifesta deceptio est, quia sic deberant in materia tot admitti entites diuersæ in ea præexistentes, quot possunt ex ea educi formæ; possunt autem educi formæ infinitæ: ergo præexistenter in materia entites infinitæ realiter differentes, quia implicat ut eadem entitas fit inchoatio formarum essentialiter distinctarum.

Obserua tertii, duobus modis formam produci posse, primò per educationem, secundò per creationem. Creatio est productio rei ex nihilo, id est ex non subiecto; ita videlicet, ut nullum subiectum

sustentet actionem, qua sit aliquid, eo quod actio illa existere possit seorsim à subiecto. Eductio est productio alicuius rei dependenter à subiecto, id est actio, qua aliquid fit concurrente subiecto, & sustentante actionem, qua sit aliquid, eo quod existere actio illa nequeat sine tali subiecto: educi enim de potentia materiae, est formam produci concurrente passiuè subiecto, & sustentante actionem, quæ sit. Differunt itaque creatio & eductio, quod creatio præter terminum cuius est fieri, nullum habeat subiectum, in quo sustentetur; eductio verò præter terminum, cuius est fieri, habeat etiam subiectum, in quo sustentetur & sine quo possit existere.

Obiicitur primò. Ideò forma materialis dicitur educi de potentia materiae, quia vnitur materia: sed anima rationalis, dum sit vnitur materia: ergo anima etiam rationalis educitur ex materia.

Resp. negando maiorem; ideo enim forma materialis educitur, non quia dum sit, vnitur subiecto, sed quia actio qua sit sustentatur à subiecto, sine quo non potest actio illa existere. Non sufficit ergo formam vnitri subiecto, ut dicatur educi; sed ita debet vniiri, ut non possit existere separata.

Obiicitur secundò. Illud non potest educi de subiecto, quod non præexistit in subiecto: sed forma non præexistunt in materia: ergo non educuntur ex materia: gladius v. g. quomodo educitur de vagina, nisi prius in ea fuerit.

Respondeo falsam esse maiorem, quia forma non educitur ex materia, sicut gladius educitur ex vagina; educi enim ex subiecto, est produci concurrente subiecto; id est quod educitur de materia, non debet in ipsa præexistere.

Obiicitur tertìo. Forma cœli fuit facta per creationem: ergo non omnis forma materialis fit per educationem. Probarunt antecedens, quia cœlum totum actione vniqa factum fuit à Deo: illa esse non potuit eductio, quia materia non est educita; imò dicitur Genes. i. quod Deus creauit cœlum & terram: ergo forma cœli facta fuit per creationem.

Respondeo formam cœli factam esse per veram educationem, non per creationem; eodem enim instanti productum est totum cœlum per duplicitem actionem partiale, quarum una erat productio & creatione materiae, altera productio formæ, & eductio. Negandum igitur est, quod totum cœlum fuerit factum actione vniqa indivisiibili, quia implicat, ut duo entia realiter distincta (quales sunt materia & forma) siant per vnicam actionem; vna enim entitas modalis non potest afficer plura realiter distincta.

Obiicitur quartò. Illud fit ex nihilo, quod antequam fieret, erat nihil, & postea est aliquid: forma materialis antequam fieret, erat nihil: ergo fit ex nihilo.

*Resp. omne quod fit, fieri ex nihilo *sed*, alioquin non fieret; sed solam formam immateriale fici ex nihilo.*

K. 2 nihilo

112 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. I.

nihil subiecti, quia scilicet actio per quam fit, independens est à materia, cùm possit existere sine illa: est autem mirum nouos Aristotelis aduersarios eo uti argumento ad negandas formas substantiales; quæcūd enim ab illis vtrum ille motus atomorum, quarum concursu & combinatione volunt omnia fieri, vtrum (inquam) ille motus sit aliquid factum de novo: si enim non sit, est purum nihil; si sit cùm anteā esset nihil, certè sit ex nihilo, sicut formæ sunt ex nihilo.

§. IV.

Quænam sint proprietates formae substantialis.

Supposita essentia formæ, quam hactenus exposui, proprietates formæ quatuor sunt: *Appetitus materiae*, *appetitus dispositionum*, *vnus materia informatio*, *incompossibilitas plurium formarum in eadem materia*; quæ omnes breuiter expediti possunt.

Appetitus materiae. Certum igitur primò est, quamlibet formam substantialiem, etiam immateriale, naturaliter appetere materiam appetitu *complacencia*, si ei sit unita; appetitu *concupiscentia*, si ei non sit unita, quia cùm forma sit ens incompletum, exigit semper complementum materiae; vnde sequitur, statim separationis animæ à corpore, violentum illi esse secundum quid, vt dicetur alibi.

Exigentia dispositionum. Certum est secundò, nullam formam posse viri materiae, nisi præexistant in ipsa certa dispositiones, quarum ultima posita, necessariò in eodem instanti existit forma; nam quamvis reliquæ dispositiones ferè antecedent formam, etiam tempore, non potest tamen naturaliter ponи ultima dispositio, quin eodem instanti temporis ponatur forma, alioqui esset illa ultima dispositio, & non esset. Hoc autem totum docet experientia, videmus enim ignem v.g. non in qualibet materia produci, sed exsiccari prius eam debere, ac calcferi; quod etiam constat præfertim in animalibus, quæ certa exigunt organa, varia que præparacione sine quibus non introducuntur.

Informatio vnus materiae. Certum est tertio, post quidem diuinitus eandem formam plures informare materias, etiam separatas; non potest naturaliter, quia non potest eadem forma pendas à pluribus causis totalibus, neque in pluribus esse locis adæquatibus; quod tamen contingit, si eadem forma plures informaret materias. Factor autem, quod si diuinitus hoc fieret, tunc illa essent plura composita solùm secundum quid, quia vt concretum aliquod multiplicetur, debet multiplicari tum forma, tum subiectum. His positis.

Affertio. Circa quartam proprietatem formæ substantialis, quam dixi esse incompossibilitatem plurium formarum in eadem materia, maior difficultas est, primò, vtrum naturaliter, aut saltem diuinitus possint simul esse plures illæ formæ: secundò, quid sit naturalis illa incompossibilitas formarum: tertio, per quid tolleretur naturalis illa incompossibilitas.

Incompossibilitas naturalis. Dico quartò, plures formas substantialies naturaliter esse non posse in eadem materia, posse autem diuinitus.

Compositionis super natura lis. Ratio, cur naturaliter esse non possint simul, est quia materia sufficienter determinatur per unicam formam, & completer: ergo non potest naturaliter vterius compleri; quod enim aduenit naturaliter enti completo, est accidens.

Ratio, cur possint huiusmodi formæ diuinitus esse simul, probatur, quia id non involuit contradictionem; si enim diuinitus possunt calor & frigus in summo esse simul in eodem subiecto, quare non poterunt esse simul diuinitus plures formæ.

B A obiicitur primò, implicare vt aliquid eriam diuinitus sit in multiplice specie, alioqui non implicaret chimera ex diversis composita essentia: istud corpus vbi plures essent formæ, in multiplice esset specie: ergo implicat plures formas esse in eadem materia.

Resp. implicare quidem vt aliquid vnum sit in multiplice specie, sed non implicare vt aliquid inadæquate multiplex sit in multiplice specie; compositum enim conflatum ex vna materia & formis pluribus, esset inadæquate tantum plura composita.

Neque dicas, quoties duas formæ sunt specie distinctæ, composita sunt simpliciter specie distinctæ: ergo si formæ sint numero distinctæ, composita erunt numero distincta. Nego enim consequitiam, quia unitas specifica petitur præsternit à formæ, quæ determinat & constituit: unitas vero numerica petitur tum à materia, tum à formæ.

Obicietur secundò. Non potest vnum genus contrahi per plures differentias ultimas non subordinatas: ergo neque vna materia contrahi potest per plures formas.

Resp. esse disparitatem inter formam physicam, & formam metaphysicam, quæ differentia dicitur, quia materia & forma distinguuntur realiter; genus autem & differentia vnum sunt realiter, id est si genus contraheretur per plures differentias non subordinatas, esset in multiplice specie non solùm ex Dei voluntate, sed etiam naturaliter, quod non sequitur si materia plures habeat formas, quæ cum distinguantur à materia, liberum est Deo posse illas, vel non ponere.

Obicietur tertio. Quod aduenit enti completo, est accidens: ita forma posterior adueniret enti iam completo: ergo esset accidens.

Resp. formam in eo casu non aduenirent enti iam completo, quia non adueniret toti composite ex materia & forma, sed adueniret soli materia cum qua faceret vnum per se.

Obicietur quartò, & difficillime. Positâ causa formalis ponitur necessariò effectus formalis: sed forma, per quam vna forma expelleret aliam formam, non est aliud quan ipsa entitas forma: ergo posita ea entitate formæ in subiecto necessarie omnino est expelli aliam formam, ita vt ne diuinitus quidem esse possint simul.

Hæc difficultas vt dissoluatur exponenda est paulò latius. Id est sit

§. V.

Quid sit incompossibilitas duarum formarum in eodem subiecto.

Qvæsto est, vtrum incompossibilitas illa duarum formarum nihil superaddat entitati viri usque formæ, an vero superaddat aliud; si enim nihil superaddit, certè implicat vt formæ non sint incompossibilis; si superaddit aliud, videndum est quid illud sit, vix enim explicari potest.

Dico quinto. Incompossibilitas formæ cum altera forma in eadem materia non est aliiquid distinctum ab ipsa entitate forma, sed est ipsa entitas forma prout connotat materiam, in qua esse non potest simul, secluso speciali Dei decreto, & actione procedente à potentia prout maiore in actu primo. Compossibilitas autem duarum formarum in eadem materia, est ipsa entitas formæ prout connotat speciale Dei decretum, & actionem quatenus procedentem à potentia prout maiore in actu primo.

Conclusio.

Primo

Incomposita non distinguuntur realiter. Primo dixi, non esse aliquid distinctum realiter, quia forma excludit aliam formam ab eodem subiecto, seclusis aliis omnibus; seclusis enim aliis omnibus per suam entitatem adaequatè compleat appetitum subiecti, & facit corpus. Deinde seclusa illa unitate superaddita, forma est adhuc incompossibilis cum altera forma, quia seclusa illa unitate facit unum per se cum materia, quod ordinari vltius non potest: ergo non est necessaria entitas superaddita ut forma sit incompossibilis.

Secundò dixi, hanc incompossibilitatem connotare speciale Dei decretum, & actionem producituam formam in materia: quod vt explicem, obserua hæc duo debere necessariò distingui, quando forma producitur in materia, foīma ligni v.g. in materia ligni: primum est virtus quam habet agens ad producendam illam formam: secundum est actio illa, per quam producit formam. Dico ergo quod vt forma ligni producatur in materia in qua est etiam forma ignis, non sufficit eadem virtus agentis in actu primo, qua sufficiat ad producendam formam ligni absente igne; sicut vt matutinem pōnum quod mihi alter vult eripere; sufficit quidem eadem compressio manus, qua illud seruabam nemine trahente, sed non sufficit eadem virtus in manu, qua ante sufficiat.

Itaque vt forma dicatur incompossibilis cum altera forma, requiritur speciale Dei decretum; sed illud non potest sufficere, quia cum sit omnino immanens in Deo, nihil noui potest ponere extra Deum. Requiritur ergo vt omnipotentia ponat duas formas simul in materia; ad hoc autem vt illas ponat, sufficit actio qua ponetur singulas separatis; si enim actio illa prius ponebat formam in subiecto, absente alia forma, certè illam etiam ponet præsente alia forma, modò tamen actio illa ponit quæ ponebatur prius; non potest autem ponit talis actio nisi procedat à potentia maiore in actu primo, quæ videlicet possit illam producere etiam tunc quando altera forma restituit. Sed vt hoc magis intelligatur.

Obiicitur primò. Illa distinguuntur realiter, quæ possunt separari: sed hæc incompossibilitas formæ cum altera forma possit separari à formæ: ergo illa incompossibilitas est aliquid distinctum ab ipsa formæ.

Resp. negando minorē, quia quando duæ formæ diuinitus essent in eadem materia, semper haberent incompossibilitatem secundum id rotum, quod illa incompossibilitas dicit in recto, & entitatiè, non secundum quod dicit connotatiæ: duo enim includit illa incompossibilitas, in recto entitatem formæ, in obliquo connotatiæ, ex decreto Dei ordinarij, & omnipotentia agentis iuxta exigentiam naturalē subiecti. Quando duæ forme ponuntur in subiecto, conservant semper totam entitatem incompossibilitatis, sed non servant illam connotationem.

Obiicitur secundò. Ante imperium illud speciale Dei, materia capax non erat intrinsecè illius duplicitis actionis, quia producuntur ambae formæ in materia: ergo vt fiat capax illarum actionum, debet recipere aliquid intrinsecum distinctum ab illis actionibus incompossibilibus.

Resp. distinguendo antecedens: ante illud imperium materia non erat capax illius duplicitis actionis, secundum quod capacitas illa dicit in recto, & entitatiè, nego; secundum quod dicit in obliquo, & connotatiæ, concedo. Ut igitur fiat capax, sufficit vt accederat de novo connotatio cum imperij diuini, tum omnipotentiæ producen-

R.P. de Rhodes curs. Philosoph.

A tis illas actiones supra exigentiam materiae, que adeò fortioris in actu primo.

Obiicitur tertius, vt omnipotentia operetur supernaturaliter, cum ante operaretur solum naturaliter, requiritur nouus aliquis influxus omnipotentiæ; quandiu enim sola est virtus in actu primo, nihil ponitur nouum in rebus: sed quando due forme ponuntur in materia, omnipotentia operatur supernaturaliter: ergo requiritur nouus aliquis influxus omnipotentiæ, id est, actio aliqua noua.

Resp. distinguendo maiorem; vt omnipotentia operetur supernaturaliter secundum substantiam, cum ante operaretur solum naturaliter, requiritur aliquis nouus influxus connotatiæ, concedo; vt omnipotentia operetur supernaturaliter secundum modum, requiritur nouus influxus entitatiæ, nego; sufficit enim influxus nouus connotatiæ, quia supernaturale secundum substantiam est illud quod est supernaturale secundum entitatem; supernaturale secundum modum est illud, quod secundum solum connotationem est supernaturale.

SECTIO V.

De unione substantiali materiae & forme.

V Tex materia & forma tanquam ex principiis compositum physicum resulteret, necesse est, vt illæ inuicem nexus aliquo copulentur; quæ dicitur vnio, nunc brepter explicanda; primo enim queritur, utrum illa sit; secundò, quid illa sit; tertio, quotuplex sit.

§. I.

Existentia unionis distinctæ.

N On hæc queritur simpliciter, utrum in composto physico detur vnio materiae ac formæ, cum enim ex illis fiat compositum, quod est totum unum, non potest non dari vnio inter illas: sed controvèrtitur, utrum vnio, quæ intercedit inter materiam, & formam, sit aliquid realiter distinctum à materia & formæ, quæ vniuntur; an vero nihil sit ab illis distinctum realiter & entitatiæ.

Dico primò, in composto physico dari vnionem distinctam realiter & entitatiæ à materia & affirmativa formæ. Ita docent è veteribus Theologis Scotus, Ochanus, Durandus; è recentioribus, vix illius est qui repugnet, prater Valentiam, & paucos Thomistas, contra quos

Ratio primò sit; quia illa distinguuntur realiter, quæ possunt separari: materia & forma possunt separari ab vnione; nam corpus & anima hominis mortui existunt ex parte destruēta vnione, quam habebant prius: ergo vnio ab illis distinguuntur.

Respondi primò potest, vnionem non posse separari à materia & forma simul sumptis, sed sio. Prima ens posse separari ab illis sumptis scorsim.

Sed contra manifestè insto; vel enim per materiam & formam simul sumptas intelliguntur materia & forma existentes eodem tempore; & hoc falsum est, quia materia & anima hominis mortui simul existunt sine vnione; vel intelliguntur materia & forma unite, & de hoc est argumentum; nam contendo materiam & formam vnitam non esse solum entitatem materiae & formæ, quia illæ esse vnitam, est aliquid separabile ab eorum entitate. Idemque argumentum illos conuincit, qui dicunt vnitam non esse aliquid separabile à forma,

114 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. I.

propter in materia, quamvis possit separari à forma præcisè sumpta: nam illa forma, propter in materia, est aliiquid separabile à materia & forma, cùm forma sit extra materiam: ergo est aliiquid ab ea distinctum; quod vno volo.

Secunda euasio.

Responderi secundò potest, vniōnem secundūm id quod dicit in recto, non posse separari à materia & forma, sed posse separari secundūm id quod dicit in obliquo, & secundūm connotationem; si-
cūt dici solet de relatione, vbi catione, duratione,
& nuper dictum est de incompossibilitate for-
marum.

Sed contrà: nam quod vno non possit esse solūm connotatio, sic euincio. Vel enim esset connotatio nouæ præsentia localis, vel esset connotatio dispositionum: neutrum esse potest verum; nam anima esse potest præsens corpori, possunt adesse omnes dispositiones, & tamen anima non vnietur materia, neque illam informabat: v. g. Christi anima existens in utero Matris sanctissimæ, penetrabatur cum eius materia, in qua erant omnes dispositiones; & tamen illam non informabat. Deinde possunt per penetrationem homines duo esse simul in eodem loco; & tamen anima vnius non informabit corpus alterius: ergo vno non potest esse connotatio præfentia localis, & dispositionum: nihil autem aliud excogitari potest, cu-
iūs sit connotatio; si enim dixeris, illam esse connotationem actionis producīua compositi, sequitur saltēm dari actionem aliquam distinctam, qua vniāntur materia & forma, & hanc etiam non sufficere, conuincetur ex sequentibus. Denique ut sit noua connotatio debet dari aliiquid noui fundans illam connotationem; si vno non est distincta, nihil datur noui: ergo vno est distincta.

Secunda probatio.

Secunda ratio sit, quia non possunt duo extre-
ma realia, quae anteā non referebantur inter se, de
novo referri, nisi facta fuerit mutatio aliqua noua
in aliquo: sed quando fit homo, materia & forma,
quæ prius non referebantur, incipiunt de
novo referri: ergo necessè est vt fiat in aliquo muta-
tio: sed nulla est facta mutatio nisi per produ-
ctionem vniōnis: ergo debet vno produci. Pro-
batur maior, quia enunciaciones contradictoriae
non possunt etiam successiūe verificari de eodem,
nisi facta sit aliqua mutatio in aliquo: sed referri,
& non referri sunt enunciaciones contradictoriae:
ergo illæ non possunt verificari de materia & forma,
nisi facta sit in illis mutatio, aut extra illas.
Maior probatur evidenter. Ut aliiquid affirmetur
verè de aliquo, quod prius non affirmabatur, imò
etiam verè negabatur, debet esse aliqua ratio noua
huius affirmationis, quæ non erat ante; si enim
nulla sit noua ratio, non magis verè affirmabatur
quam ante: v. g. paries, qui verè negabatur esse al-
bus, nunquam affirmabatur esse albus, nisi fiat
aliiquid nouum in eo: ergo non possunt successiūe
verificari duo contradictoriae de eodem, nisi fiat
aliqua mutatio in aliquo. Confirmatur, quia impli-
cat esse denominationem formalem veram sine
denominatione obiectiva; nam ab eo quod res est
vel non est, vera est propositio: ergo ibi est noua
denomination formalis, ibi oportet esse nouam de-
nominacionem obiectivam, seu formam nouam.

Prima euasio.

Responderi primò potest, duo contradictoria ve-
rificari de materia & forma, quia sit mutatio in
tempore, & quia connotat diuinam voluntatem,
quæ ab æterno decrevit ut materia & forma in hoc
tempore faciant vnum.

Sed contrà: nam possunt esse idem tempus, ea-
dem materia & forma; & tamen non esse vno:

A ergo ut contradictoria verificantur de materia &
forma, non sufficit mutatio facta in tempore. Imò
codem iure dici posset, quod partes ex non albo
fieri posset albus per solam mutationem temporis,
& quia Deus ita decrevit.

Responderi secundò potest, factam esse mutatio-
nem in eo, quod factum est compositum, quod Secunda
anteā non era.

Sed contrà: materia enim & forma quæ prius
non faciebant compositum, non possunt facere
compositum, nisi habeant aliiquid nouum, quod non
habebant ante; alioquin duo contradictoria
verificantur de eodem fine vlla mutatione: ergo
antequam faciant compositum, recipiunt aliiquid
nouum: quod magis illustrabit etiam sequens
probatio.

Tertia enim ratio est. Omnis generatio realis Tertiapro-
est fieri alicuius termini realis, qui anteā non
erat: sed generatio hominis non producit mate-
riam & formam: ergo est fieri alicuius termini
realis, qui distinguitur à materia & forma, qui
terminus necessariò est vno.

Responderi solet, generatione produci compo-
situm, non secundūm vllas suas partes, sed vt est
totum compositum.

Sed contrà. Non potest generatio producere
compositum in ratione compositi, si neque totum
producat, neque partes: sed generatio neque pro-
ducit totum, neque partes: ergo non producit
compositum in ratione compositi. Probatur minor,
quia quod producit aliiquid totum, necessariò pro-
ducit illius partes; totum enim includit partes,
partes autem compositi non producit, cùm illæ
hant per creationem: ergo non producit totum
compositum. Deinde implicat ut anima & corpus
faciant compositum, nisi aliter se habeant, quam
anteā se haberent: sed non aliter se habent nisi
producentur vno: ergo non possunt facere compo-
situm nisi producentur vno. Probatur minor. Non
aliter se habent, nisi aliiquid in illis fiat: sed in il-
lis nihil sit prater vniōnem: ergo ut aliter se ha-
beant, debent habere vniōnem productam de no-
vo. Denique materia & forma idè faciunt compo-
situm, quia se aliter habent quam ante: ergo non
idè tantum se aliter habent, quia faciunt compo-
situm.

Poterat addi quarta ratio ex mysterio Incarnationis, in quo videtur conuinci necessitas vniōnis
distinctæ. Sed de hoc dixi suis à tertia parte, vbi
probabam, dari vniōnem aliquam realem humani-
tatis cum Verbo, quæ realiter neque sit humani-
tas, neque Verbum.

Obiicitur primò. Illa vniāntur immediatè, quo- Prima ob-
rum vno est actus, & alterum est potentia: sed iectio.
materia est potentia, forma verò est actus: ergo na-
tura & forma vniāntur immediatè; nam illa quæ
non vniāntur immediatè, non faciunt vnum per se.

Resp. materiam & formam vniiri reuerā inme-
diatè, quamvis vniāntur media vniōne distinctæ;
quia vno media est inter illas tanquam ratio for-
malis vniendi, sicut effectus pendet in mediata ab
agente, quamvis pendeat mediante actione, quæ
est ratio formalis dependendi, sive formalis depen-
dencia: oculus videt cœlum immediatè, tametsi
videat illud mediante visione: illa ergo non vniāntur
immediatè, quæ vniāntur mediante aliquo ter-
tio, quod non est ratio vniendi; quæ verò vniāntur
mediente aliquo tertio, quod est ratio vniendi,
vniāntur immediatè, quia illa ratio formalis est
vno immediata.

Obiicitur secundò. Si necessaria esset vno di-
secunda
stincta, obiectio.

Quæst I. Sect. V. de Vnione.

115

stincta, ut materia & forma vnirentur inter se mutuò, deberet etiam vnio vnitri per alteram vniōrem; & sic daretur processus in infinitum. Probatur, quia materia & forma tam bene possunt vniiri se ipsis, quam vnio.

Resp. materiam, & formam non posse se ipsis vniiri; vniōrem autem se ipsa vniiri, quia vnio nunquam potest existere, quin materia, & forma vniāntur; materia vero & forma possunt existere, quamvis non vniāntur; vnde non per se vniāntur, sed per aliquid distinctum. Deinde vnio est essentialiter actualis vnio, idēque se ipsa vniit cum extremis; quod enim est essentialiter tale, se ipso est tale. Quemadmodum actio non sit per alias actionem, quia cū sit essentialiter dependentia, non dependet per aliquid aliud.

Obicitur tertio, nullam esse rationem, cur relatio, vbiatio, & duratio explicari possint per solam connotacionem sine modo reali superaddito; vnio autem non possit explicari per solam connotacionem.

Resp. esse disparitatem, quia si vnio esset solam connotatio, daretur actio qua nihil producere; deinde contradictione de materia & forma essent successivæ vera sine illa mutatione; quæ duo non sequuntur si relatio, vbiatio, & duratio sint solam connotaciones, ut suis locis ostensum est.

Obicitur quartæ. Si vnio est aliquid superadditum materia & forma, certè necesse est ut sit æquæ distincta realiter ab illis ac lumen, quod est solida entitas distincta realiter ab aëre, ac impetus impressus lapidi, qui distinguitur ab eo realiter; vnde enim habes, quod lumen possit existere sine aëre, vnio autem non possit existere sine extremis? Quod idem dici potest de aliis omnibus modis.

Resp. in eo differte illas entitates, quæ dicuntur modi, ab aliis, quæ sunt distincta realiter à subiectis quæ afficiunt, quod modus sit essentialiter actualis determinatio ipsius modificata ad exercitium aliquod, atque adeo in suo conceptu formalis & essentiali necessariò afficiat ad modificatum; quod facilè probari potest per inductionem omnium illorum, quæ dicuntur esse modi; vnio enim in suo conceptu dicit actualēm nexus duorum. Idem dico de motu, de actione, figura, & aliis: hoc autem in nullo inuenies accidente realiter distincto; lumen enim in suo conceptu non dicit exercitium actualē ipsius subiecti in quo est. Idem dico de speciebus impressis, de impetu, de forma materiali; vnde ista omnia separata existere possunt à subiectis; modi autem existere non possunt separati.

S. II.

Quidditas unionis inter materiam & formam.

Modus substantialis. **P**osito quod inter materiam & formam detur vno distincta entitatē ab extremis vnitris, & quod existere nequeat sine illis, sequitur illam esse modum quendam substantialem, hic est enim proprius character entitatis modalis, ut constat ex Metaphysica. Dixi autem esse modum substantialem, quia pertinet ad intrinsecam & essentialiam rationem compositi subsistentis.

Difficultas ergo tantum est, vtrum modus iste substantialis, quem dixi esse vniōrem, sit ipsam actio, quæ dicitur generatio, & in compositis purè materialibus appellatur eductio, sive productio forma dependenter à materia, idest in materia.

A Dico secundò, vniōrem materiam & formam esse modum substantialem distinctum ab ipsa generatione, non solum in composite humano, sed etiam in compositis purè materialibus, in quibus educatione, & vnio distinguuntur. Ita docent ferè omnes qui ponunt vniōrem distinctam ab extremis; sed quibusdam recentioribus visum est, vniōrem illam non esse aliud, quam productionem formæ in compositis, vbi forma producitur per ipsam generationem: contra quos antequam probetur assertio quam proposui,

Conclatio.

Vniri efficienter, & vniiri formaliter.

B Observa primum, formam non posse vnuquam vniiri materia, quin vniatur tum efficienter, tum formaliter; quæ duo licet semper conjuncta sint, diversa tamen sunt. Per illud vniit forma efficienter, quod est vel principium, vel fieri vniōnis: per illud vniit formaliter, quod est ipsa vniit etiam in factō esse. Afferit itaque conclusio, educationem esse quidem id quo materia & forma vniāntur efficienter, quia est fieri vniōnis; sed negat illam esse id quo vniāntur formaliter, quia non est vnio ipsa in factō esse; quæ tamen duo inseparabilia sunt, quia formæ nunquam vniit efficienter, quin effectio illa terminum suum habeat, qui est vnio formalis in factō esse; neque vnuquam erit vnio formalis in factō esse, quin habeat aliquid fieri: ex quo sequitur, formam non posse vnuquam educi, quin vniatur materia, atque adeo educationem esse semper vniōrem effectuum, non autem vniōrem formalem.

C Observa secundo, valde diversa esse inter se duo vniiri & deista, formam vniiri materia, & formam pendere à pendere materia; nam anima rationalis vniit materia, à quomodo quæ tamen non dependet: vniiri ergo est formam efficere vniit per se cum materia ut comparte; pendere autem est fieri per actionem, quæ non possit existere sine materia; immo materia non minus vniit formam, quam forma vniit materiam. Aliud ergo est pendere, aliud vniiri: per educationem itaque forma pendet formaliter, sed non vniit formaliter.

D Observa tertio, creationem animæ rationalis Creatio & in hoc differre ab educatione formæ materialis, quod eductio. creatio sit vna totalis actio, nullum omnino dicens ordinem ad productionem vniōnis, à qua etiam separari potest, & sine illa concipi adequate; eductio autem essentialiter est productio formæ, simul & vniōnis, quia est productio formæ in materia; esse autem productionem formæ in materia est esse materiam fieri formæ simul & vniōnis, sive illa unica sit actio, sive duplex, quarum vna producat formam, altera producat vniōrem; sed vna tamen ita sit alteri connexa essentialiter, ut ne diuinitus quidem vna esse possit sine altera. His possumus,

Ratio conclusionis est primò, quia si generatio Prima præformæ materialis esset vnio, sequeretur equum aut batio. bohem genitos, nunquam esse posse illos eosdem, quos generunt equis aut bos generantes, quod est manifestè falsum. Probatur sequi, quia tunc non est idem compositum, quando non est idem vniitum; sed si eductio sit vnio, equus genitus non est idem vniitum, quod generunt parentes: ergo non est idem equus. Major est manifesta, quia vniitum, & compositum, synonyma sunt. Probatur minor. Tunc non est idem vniitum formaliter, quando non est eadem vnio formalis; sicut tunc non est idem album, quando non est eadem albedo; mutata enim formæ mutatur concretum, sed si eductio sit vnio, non manet eadem vnio post generationem, quæ anteā erat; nam mutato agente, mutatur actio; hic mutatur agens, quia equus genitus à parentibus,

K 4 non

116 Philosophiæ Peripat. Lib.II. Disp.I.

non conservatur nisi à Deo solo : ergo si eductio est vno, non manet idem vnitum quod erat antè.

Duplex euasio.

Responderi primò potest, eorum eundem manere, quia manet eadem materia, & eadem forma, quæ priùs erant; nec esse opus ut remaneat eadem vno.

Sed contrà. Vnus eodem modo est forma denominans compositum vnitum, quo calor denominat calidum; sed mutato calore, mutatur calidum: ergo mutata vniione mutatur vnitum. Deinde si mutaretur anima bouis, mutaretur compositum: sed vno non sit minùs de conceptu compositi, quæ forma: ergo illà mutatā mutatur compositum.

Responderi secundò potest, non esse absurdum fateri, quod non sit equus omnino idem, quem geruerunt parentes.

Sed contrà: nam absurdum est dicere, talem equum esse genitum ab hac equa, & non esse ab ea genitum: sed ille idem equus dicitur esse genitus ab hac equa, alioqui non habet matrem; & dicitur tamen non esse genitus ab illa: ergo illud absurdum est.

Secunda probatio.

Secunda ratio est, quia in homine datur vno, quæ non est actio: ergo in aliis etiam omnibus vno non est actio. Antecedens admittunt aduersarij, & probatur, quia omnis actio habet terminum aliquem formaliter, qui producit: sed generatio in homine si esset vno, non haberet terminum aliquem formalem qui produceretur, materia enim & forma creantur, totum autem compositum non potest fieri nisi sit aliquid inclusum in eius entitate: ergo generatio in homine non est vno. Deinde ponere formam in materia, est effectus generationis humanae: sed formam esse in materia, est vno cum materia: ergo vno est effectus generationis, non autem ipsa generatio.

Tertia ratio.

Sola itaque consequentia primi enthymematis eget probationem; sic enim arguo. Homo est vniuersum compositum cum aliis omnibus compositis materialibus: sed non erit vniuersum compositum, si actio sit vno compositum materialium: ergo eductio in compositis materialibus non est vno. Probatur minor. Tunc homo non erit vniuersum compositum cum compositis materialibus, si homo non includat essentialiter actionem, alia vero composta illam includant: sed homo non includet essentialiter actionem, reliqua composta illam includent essentialiter: ergo non sunt vniuersum composta. Deinde si producitur formæ materialis, & producitur eius in materia non essent duas actiones, sed vniuersa producitur solius forma in materia, creatio animæ rationalis in materia dici posset similiiter: actio vniuersa, & vno anime cum materia; id est enim (per te) eductio est vno, quia exerceatur in materia, id est ita sit, ut non sit extra materiam: sed creatio animæ rationalis ita sit in materia, ut non sit extra illam: ergo creatio animæ ram erit vno, quæ eductio formæ materialis; id est enim eductio dicitur esse vno, quia non producitur formam extra materiam; creatio autem animæ non producitur animam extra materiam; ergo illa tam est vno quam eductio.

Tertia ratio.

Néque dicas, actionem essentialiem esse composto, prout vno est; non autem prout est actio; & sic hominem & brutum esse composta vniuersum.

Contra enim est, quia eductio id est vno, quia est dependentia; sed quatenus est dependencia, est actio: ergo est vno quatenus est actio.

Tertia ratio est, quia si eductio formæ esset vno, deberet esse posterior ipsa formæ; nam omnis cau-

salitas est aliquid posterius quam ipsa causa; vno autem est capitalitas formæ. Eductio formæ non potest esse aliquid posterius ipsa formæ, cum sit actio productiva formæ: ergo eductio formæ non est eius vno cum materia.

C. Obiicitur primò. Per illud forma vnitur materia, per quod est in materia: sed per educationem actio. Prima obiectio. forma est in materia: ergo per educationem vnitur materia. Major certa est, nam vniuersi materia non est aliud, quam esse in materia. Probatur minor. Per illud forma est in materia, per quod dependet à materia; sed forma per educationem pendet à materia; educatione enim est dependentia à materia: ergo per educationem forma est in materia. Imò educatione non potest esse in materia, quin forma per illam trahatur ad materiam; sed educatione per se ipsam est in materia: ergo educatione per se ipsam trahit formam ad materiam.

Respondeo ex prenotatis, formam vniuersi efficienter per educationem, sed non vniuersi formaliter; unde distinguitur minor; sed per educationem forma est in materia efficienter & concomitantem, concedo; formaliter, nego. Ad probationem distinguitur maior codem modo; per illud forma est in materia efficienter, & concomitantem, per quod dependet, concedo; per illud est formaliter, nego; quia quanquam impossibile sit formam educiri, quin vniatur, cum educatione sit fieri formas simul & vniuersis, non est tamen id quo formaliter vniatur, sed est id quo sit vno formaliter.

Obiicitur secundò. Educatione non prout est actio, Secunda obiectio. sed prout est passio quædam, est id quo forma ponitur in materia, non efficienter tantum, quia ut sic non est actio: ergo ponitur formaliter. Probatur maior. Receptione subiectiva formæ in materia, est id quo forma ponitur in materia: sed educatione prout passio, est ipsa receptione subiectiva: ergo educatione prout est passio, est id quo forma est in materia. Deinde per illud forma vnitur formaliter, quo posito, sublati aliis omnibus, forma intelligitur in materia; sed posita educatione, sublati aliis omnibus, forma intelligitur necessariè in materia: ergo per educationem forma vnitur formaliter materia.

Respondeo, passionem esse formaliter receptionem ipsius actionis, quia est ipsum fieri receptum in materia; non esse autem formaliter receptionem ipsius formæ, sed tantum concomitantem; probaturque, quia anima rationalis recipitur, quamvis eius actio non sit passio; & forma materialis fieri potest per creationem, & vnius tunc sine passione illa erit receptione. Unde ad argumentum distinguitur maior; passio est id quo forma ponitur in materia concomitantem, concedo; formaliter, nego: quia, ut dixi, non est receptione formæ nisi concomitantem. Deinde altera etiam maior distinguitur; per illud forma vnitur formaliter, quo posito, sublati aliis omnibus, forma intelligitur in materia efficienter tantum, & concomitantem, nego: intelligitur in materia formaliter, & præcisè, concedo: posita educatione, & sublati aliis omnibus, forma efficienter & concomitantem intelligitur esse in materia; sed non præcisè, ac formaliter vi illius; quia scilicet ponit non potest educatione, quin ponatur vno, cuius est fieri.

Obiicitur tertio. Prius natura formæ est in materia, quam recipiat vniuem: ergo superflua est ictio. modus vniuersis distinctus ab educatione. Probo antecedens. Prius natura existit forma, quam recipiat in se modum vniuersis: sed in illo priuori forma est in materia, non enim est extra materiam, nec in se ipsa:

ipsa : ergo prius natura forma est in materia, A quam habeat modum vniōnis.

Respondeo negando primum antecedens. Ad probationem concedo formam prius natura existere, quam habeat vniōnem, quām eodem instanti temporis illam habeat. In illo ergo priori forma reuerā est in materia, quām non concipiatur esse in materia, nec extra materiam ; sicut creatio est prior termino, & in illo priori est in termino, sed non concipiatur in termino, nec extra illum ; vel potius in illo priori est in termino ab ipsa dependente. Similiter forma in illo priori habet vniōnem, sed ab ipsa forma dependentem.

Quæst ob-
jectio.

Obüicūt quartū. Illa non distinguuntur, quæ nulla vi, etiam diuina, possunt separari : sed vniō nulla vi diuina potest separari ab eductōne : ergo vniō non distinguuntur ab eductōne. Probo minorem. Vnio formæ cum materia est inharentia formæ cum materia : sed eductio separari non potest ab inharentia : ergo separari non potest ab vniōne.

Respondeo verum esse, quod vniō separari non potest ab eductōne collectiū sumptu, id est, ab omni eductōne ; sed posse separari ab omni eductōne sumptu distributiū, quia non potest esse sine aliqua eductōne : sicut quantitas finita esse non potest sine aliqua figura, & creatura esse non potest sine aliqua dependentia ; sed esse potest sine quāuis determinate sumpta : nam ab hac vniōne separare potest Deus hanc & hanc eductōnem.

§. III.

Quotuplex in composito physico sit vniō.

VNIO HÆC, quam dixi esse modum distinctiōnē à materia, formæ, & eductōne, potest esse vel vnicā, vel multiplex. Vnicā esse afferit maxima pars Doctorum, sed eam aliqui volunt esse vnam & eandem, tamen in materia, tum in forma tanquam in subiecto : alij ponunt eam in sola materia, quidam in sola formæ. Qui verò eam volunt esse duplēcē, afferunt vnam esse in materia ut subiecto, & terminari ad formam ; aliam in forma tanquam in subiecto, & terminari ad materiam.

Dico tertīū, admittendam esse necessariō duplēcē vniōne partiale in composito physico, alteram in materia, alteram in formæ. Ita docent Archilius primo de generat. dis p. 2. quæst. 16. Hurtadus dis p. 5. Phys. sect. 5. 6. 7. Conimbricenses 2. Physic. c. 2. quæst. 6. art. 2.

Duplex
vno.

Vnica vno
non est in
duobus.

Ratio autem sit, quia si daretur vna simplex vniō non est in composito, vel illa recipetur in materia simili & formæ, vel in materia sola, vel in sola formæ : nullum ex his dici potest : ergo non est vnicā simplex vniō in composito. Probatus primū, quod recipi non possit in materia simili & formæ, nam implicat ut eadem entitas modalis intrinseca sit duobus modificatis distinctis ; si enim posset idem modus esse intrinsecus pluribus modificatis, possent plures quantitates habere figuram eandem ; plures homines moueri vnicō motu ; plures effectus fieri per vnam actionem ; plures Angeli subsistere per vnicā subsistentiam ; tota enim ratio cur hæc impossibilia sint, est quia illæ sunt entitatis modales, qualis etiam est vniō, nam tametsi necessariō illa nexus est duorum, & essentialiter includit duo, quorum vnum sit subiectum, & alterum terminus ; implicat tamen ut includat duo ut subiecta que afficiat & modificet intrinsecè. Deinde id maximē patet in homine ; si enim vnicā vniō esset

intrinseca corpori & animæ, & recipetur in vitro, que, vel illa esset immaterialis, & sic recipi non posset in corpore ut subiecto ; vel esset materialis, & sic recipi non posset in anima spirituali ; nam alioqui anima etiam esse posset quanta, & alba, & calida.

Deinde probatur, quod vniō non sit in sola materia, nec in sola formæ, quia ideo materia v.g. in sola materia digerit vniōne intrinseca, quia per generationem incipit aliter se habere intrinsecè : sed æquæ formæ incipit etiam aliter se habere ; non enim minus incipit forma de non informante fieri informans, quam materia de non sustentante fieri sustentans ; ergo æquæ formæ recipere debet vniōne intrinsecam, ac materia ; idemque argumentum valebit si dixeris, vniōne esse in sola formæ, nam materia etiam non minus mutatur, quam formæ ; si enīq; fine vniōne intrinseca potest materia de non sustentante fieri sustentans, poterit etiam forma sine intrinseca vniōne fieri de non informante informans. Imò forma perfectiva intrinsecè recipi, debet in eo, cuius est perfectiva : sed vniō est intrinseca perfectiva tutæ formæ, tum materiæ, nam vtraque incompleta est intrinsecè : ergo debet vniō esse intrinseca vtrique. Denique si vniō esset in sola formæ, homo generans nihil planè produceret substantiale ; potentia enim corporea, qualis est potentia generativa, non potest producere aliquid spirituale.

C Obüicūt primū. Frustra multiplicantur entia prima ob-sine necessitate : sed per vnicā vniōne sufficien-ter vniuntur materia & formæ, quod probatur, quia vbi est essentialis nexus duorum, necessariō duo sunt vniū : sed vniū est essentialis & actualis nexus duorum : ergo per eam duo extrema compositi vniuntur : ergo per vnicā vniōne duo extrema compositi necessariō vniuntur. Deinde si vna intelligatur vniō inter materiam & formam, implicat ut non intelligantur ambæ vniitæ. Denique per vnicā vniōne receptam in materia v.g. materia est vnta formæ : ergo per vnicā illam vniōne formæ est vnta materiæ, nam implicat intelligere materiam intrinsecè vntam formæ, quin intelligas formam intrinsecè vntam materiæ.

D Respondeo materiam & formam, cùm sint extrema mutationis capacia, non posse vniū sufficienter per vnicā vniōne ; non enim debent tantum coniungi, sed debent etiam recipere vniōne tanquam perfectionem intrinsecam : vnde ad probationem negatur illa maior, vbi est actualis & essentialis nexus duorum, ibi duo sunt vnta sufficienter tanquam extrema mutationis capacia, & per vniōne perfectibilitia, negatur. Similiter si vna intelligatur vniō inter materiam, & formam, illæ tamen non intelligantur vniitæ sufficienter tanquam extrema mutationis capacia, & per vniōne intrinsecè perfectibilitia, quia vnicā vniō esse non potest in duobus subiectis. Denique nego illam consequentiam, si per vnicā vniōne materia est intrinsecè vnta formæ : ergo per illam eandem formæ est intrinsecè vnta materiæ, quia licet verum sit, quod implicat intelligere materiam intrinsecè vntam formæ, quin intelligas formam intrinsecè vntam materiæ concomitante per diuersam vniōnem, non tamen intelligitur vnta per eandem. Ex quibus planè constat, quod vniō vnicā non est sufficiens vinculum duorum mutationis capacium, & tanquam intrinsecā perfectio amborum ; atque adeo duplex requiritur vniō in composito.

E Obüicūt secundū. Per vnicā vniōne rece-
ptam in materia, materia recipit formam intrinsecè, Secunda
objec-tio.
ergo

118 Philosophiæ Peripat. Lib.II.Disp.I.

ergo per illam vniōnem forma recipitur intrinsecē in materia; nam certe illa non sunt duo distincta; sed formam recipi in materia, est formam vnit̄ materiae: ergo per solam vniōnem receptam in materia forma vnit̄ materiae.

Respondeo distinguendo maiorem; per vniōnem materia recipit formam intrinsecē, quantum est ex parte materiae, concedo; quantum est tum ex parte materiae, tum ex parte formae, nego: posita enim vniōna vniōne habet materia totum quod est necesse ex parte materiae ut recipiat formam; sed non habet totum, quod est necessarium ex parte formae.

Tertia obiec̄tio.

Obiicitur tertio. Si duc illae vniōnes materiae ac formae realiter distinguuntur, possunt ergo inuicem separari, & vna potest existere sine altera: tollatur ergo vnio illa, quā singitur esse in ipsa forma, tunc extrema illa vnit̄ manent, cūm habeant vniōnem: ergo frustrā erit altera vnio.

Respondeo negando, quod possit etiam diuinū separari vnio formae ab vniōne materiae; ita vt in sola materia sit vnio, in forma vero non sit vnio vila. Possunt quidem vniōnes illae sic separari, vt tollatur hāc vnio distributiū, manente altera vniōne; sed non potest vnio materiae separari ab omni vniōne forme, quia vna vnio essentialiter connotat aliam.

Quarta obiec̄tio.

Obiici quartū posset, quod vniōa est vnio hypostatica, que vnit̄ humanitatem Christi cum Verbo diuino, & Verbum diuīnum cum humanitate. Sed argumentum hoc Theologicum solutum est *tertiā parte*: vel enim negatur paritas, cūm Verbum non sit extremum capax mutationis, & intrinsecē perfectibile p̄r vniōnem; vel ponitur vnio ex parte Verbi, quā disticta non sit ab entitate Verbi. Sed hāc alias.

SECTIO VI.

De composito substantiali, quod est corpus.

Prima conclusio.

Ex materiā, formā, & vniōne, quas hāctenū exponui, coalescit totum, quod vocatur essentiale physicum, sive corpus substantialē physicū: totum enim integrale constat ex partibus eiusdem omnino rationis; totum vero metaphysicum constat ex genere ac differentia, ex essentia & existentia, ex supposito & natura. De composito itaque phystico, quod est corpus, solum reftat dicere hoc loco, an, & quomodo distinguatur à suis partibus. Quod vero vterius queri posset, vtrū omne corpus necessariū constet ex materia & forma, vtrū totum compositum sit subiectum omnium accidentium, disputari debet partim in libris de cœlo, partim in libris de generatione.

Secunda conclusio.

Dico primū, totum compositum distinguiri saltem inadæquatē à partibus scōrsum sumptis; v. g. distinguitur à forma solitariē sumpta, & à materia solitariē sumpta.

Ratio manifesta est, quia illud distinguitur ab aliis, saltem inadæquate, quod includit aliiquid realiter distinctum ab alio: sed compositum includit aliiquid distinctum à singulis partibus sumptis scōrsum; nam includit aliiquid distinctum realiter à materia v.g. cūm includat formam; & aliiquid distinctum à forma, cūm includat materiam: ergo compositum distinguitur à singulis partibus sumptis scōrsum.

Dico secundū. Totum compositum non est illa entitas, etiam ratione disticta à partibus vnit̄ & simul sumptis. Ita omnino docet Philosophus

A *quarto Physicorum, textu 23. Non est (inquit) præter partes vnit̄. Et consentiunt feci omnes Philosophi , contra Scotum & Scotistas , & alios paucos.*

Ratio est primū, quia vel illa entitas, qua esset Prima ratio, compositum, esset tota essentia hominis v.g. vel esset pars illius essentia: neutrum dici potest; probo enim non esse totam essentiam hominis, quia sic anima & corpus non essent partes hominis essentiales, quod nemo dixerit. Probo similiter, non esse partem essentia, quia sic non esset totum. Deinde daretur progressus in infinitum, quia totum distinguitur à partibus. Illa entitas esset pars: ergo illa entitas distinguetur à toto, & rursum de hoc toto quæretur in infinitum.

B Secundū. Illud totum distinctum à partibus vnit̄, vel est entitas simplex, vel composita; si est simplex: ergo non est ipsum compositum, quia compositum non est simplex; si composita: ergo distinguitur à suis partibus, que non sunt materia & forma; & sic daretur processus infinitus.

Tertiū. Intellectus partibus, & præcisō quoconque alio, impossibile est non intelligere totum: ergo totum non distinguitur à partibus. Probatur antecedens. Implicat intelligere formam actu informantem, & materiam actu informatam, quia intelligatur effectus formalis forme informantis: sed effectus ille formalis est aliquod formatum, sive tumultu: ergo non possunt intelligi partes vnit̄ simul sumptis, quia intelligatur totum compositum.

C Obiicitur primū. Nihil esse potest causa sui ipsius: sed materia & forma sunt causa compositi, etiam propter vnit̄; non enim causant ut separatae: ergo compositum distinguitur ab illis.

Respondeo, partes etiam ut vnit̄ possunt sumi vel seorsim, vel collectiū. Sumuntur seorsim, quando non sumuntur ut vniō tantum res, sed ut plura extrema inter se disticta: tunc sumuntur collectiū, quando sumuntur ut vniō tantum res conflata ex pluribus. Itaque ad argumentum distinguuntur maior, materia, forma, & vnio collectiū sumptis sunt causa compositi, nego: materia & forma seorsim sumptis, concedo.

D Obiicitur secundū. Malè diceret aliquis: Partes vnit̄ constant ex partibus vnit̄; sicut dicitur: Totum compositum constat ex partibus vnit̄: ergo totum non est partes vnit̄ collectiū sumptis.

Respondeo negando consequentiam; sequitur enim ex eo duntaxat, quod totum compositum in modo concipiendi differt à partibus, non autem realiter, vel ex parte rei concepta; habent enim diversa nomina, quibus eadem res significatur, sed diverso modo concepta.

E Obiicitur tertio. Totus homo generatur & corruptitur, non autem partes: ergo totum est aliiquid præter partes. Similiter totum continet partes, partes autem non se continent.

Respondeo, partes hominis non generari & corrupti secundū proprias entitatis, sed secundū vniōnem, seu quatenus vnit̄; totus autem homo non generatur nisi secundū vniōnem. Totum continet partes sumptas seorsim, non sumptas collectiū.

F Obiicitur quartū. Totum est simpliciter vnum, partes autem etiam collectiū sumptis sunt simpliciter plures: ergo totum distinguitur à partibus.

Respondeo distinguendo maiorem. Totum est simpliciter vnum per compositionem, concedo; per

Quæst. II. Sect. I. de Natura corporum. 119

per simplicitatem, nego. Loca quedam Philosophi allegantur ab aduersariis, qua nihil faciunt contra id quod dixi; vult enim tantum, quod bis tria seorsim sumpta non sunt sex; quod *B*, non est *B*, & *A*, separatis; alioqui sibi contradiceret, ut notauit.

QVÆSTIO II.

De natura, & naturalitate corporum.

Aristoteles 2. *Physicorum*, ad textum 15.

Considerauit haec tenus obiecti parrem materialē, corpus videlicet, cuius exposuit principia componentia & constituentia; nunc pars eius formalis, *naturalitas* est, de qua queri tria posse video. Primo, quid sit natura, & quotuplex. Secundo, quid & quotuplex sit ens naturale. Tertio, quomodo natura comparetur cum arte.

SECTIO I.

Quid, & quotuplex sit natura.

Significatio nominis.

Certum est primo, multiplicem esse significationem nominis *natura*; primo enim significat natura Deum ipsum, quod ab ipso nascantur, & in ipso sint omnia; unus omnia, nihil rerum. Secundo significat cuiusque rei quidditatem, seu essentiam, quo pacto dicitur definitio explicata naturam rei. Tertio significat totam creaturam causarum vniuersitatem, quo modo miraculum dicitur excedere vires totius naturæ, id est, rerum omnium creatarum. Quartus significat causas creatas, quatenus agunt iuxta insitam sibi propensionem; dicimus enim nihil naturam frustra moliti. Quintus significat insitum & natuum rei temperamentum; sic enim dicuntur aliqui esse natura phlegmatici, alijs sanguinei. Sextus sumitur pro rei cuiusque generatione, eo quod ex illa sint nascentia, nasitura, & nata. Septimus significat (maxime propriæ) internum principium unde primo vnaquæque res habet ut moueatur.

Cettum enim secundum est, naturam rectè definiti ab Aristotele textu tertio, *Principium & causa motus & quietis eius in quo est, primo & per se, non secundum accidens.*

Primo dicitur *principium & causa*; principium significat id à quo aliquid aliquo modo est; causa id à quo aliquid est *per realem influxum*; omnis enim causa est principium, quamvis non omne principium sit causa. Natura ergo dicitur principium & causa, ut excludatur priuatio, quæ principium est motus, sed non causa.

Secundo dicitur *motus & quietis*, ubi nomine, *motus*, intelligitur omnis operatio & productio termini cuiuscunque materialis; nomine *quietis*, intelligitur possesso termini acquisiti per motum, id est res per motum producta: non intelligitur autem sola negatio motus, sicutque nomine motus intelligitur qualibet operatio; nomine quietis, qualibet forma producta per operationem. Particula ergo, Et sumitur copulari, ita ut natura sit necessariò principium motus simul & quietis, quia vbiuscunque operatio est, ibi etiam est terminus per eam productus: v. g. in celo, nam si non est quies secundum locum, est tamen quies quatenus haber multas formas accidentales, quarum principium est natura cœli.

A Dicitur tertio, *eum in quo est*; id est, compositus substantialis, cuius pars est, quia motus & quietis (quorum principium est natura) debent esse immanentes, id est in eo recipi subiecto, in quo est natura. Ignis v. g. non est natura ex eo quod calefaciat aquam, sed ex eo quod per seipsum moueatur sursum.

Dicitur quartus, principium *primum*, seu radicale, ad excludenda principia instrumentalia motuum, qualia sunt accidentia & potentia, quæ insunt corporibus tanquam eorum virtutes.

Denique dicitur *per se, & non secundum accidens*, ad excludendas formas alias artificiales, quæ faciunt motum in his, quibus insunt, non per se, sed per accidens, ut quando medicus curat scipsum.

His positis videndum est primo, quomodo naturæ definitio ab Aristotele tradita, bona sit: secundo, quibus rebus illa conueniar.

S. I.

An, & quomodo naturæ definitio sit legitima.

Contra datam naturæ definitionem multa opponi solent: primo quod non videatur essentialis; secundus, quod natura non sit principium immanens; tertius, quod non sit principium actuum.

Dico primo, conceprum essentiali naturæ, ac *Prima conseruatum*, in quibus est natura, esse ut sit principium & causa radicalis omnium operationum & proprietatum; atque adeò definitio naturæ tradita essentialis est, & propria.

Ratio est, quia illud est essentia rei, quo nihil *Ratio* est prius; sed illo principio primo & radicali nihil est prius, quia si aliquid esset prius, iam illud non esset principium primum; immo si principium illud manaret ab essentia, esset principium primum, & non esset principium primum, & prima radix proprietatum.

Denique illud est essentia rei, à quo manant proprietates: sed à principio illo radicali proprietatum manant proprietates; ergo illud principium radicaliter est essentia rei.

Obiicitur primo. Relatio ad accidentia non potest esse essentialis substantiae: sed relatio principij est relatio ad accidentia: ergo illa esse non potest essentialis natura, quæ substantia est, alioquin sequeretur, quod proprietates sunt de ipsa rei essentia, & quod substantia pendet à suis proprietatibus.

Respondeo, substantiam habere relationem essentiali ad suas proprietates accidentales; unde sequitur, quod illa proprietates terminatiæ solùm sunt de ipsa rei essentia, & quod substantia terminatiæ penderet à suis proprietatibus; quod non est absurdum.

Obiicitur secundus, multis rerum essentias posse *Secunda concipi* sine ordine ad proprietates; v. g. materia obiectio & forma concipi possunt ut partes compositi, natura intellectu concipi potest prout oritur ex spiritualitate.

Respondeo, nullam vnuquam essentiam concipi posse prout est natura, quin concipiatur saltem implicitè ordo ad proprietates, elto non concipiatur semper explicite.

Dico secundum, naturam esse semper debere principium immanens, & causam internam; non sufficiere autem ut sit causa operans transcenter.

Ratio est, quia natura definitur principium motus